

Univerzita Hradec Králové
Pedagogická fakulta

Bakalářská práce

2020

Kateřina Strnadová

Univerzita Hradec Králové
Pedagogická fakulta
Ústav primární a preprimární edukace

**Kresba lidské postavy v průběhu předškolního
věku a možnosti podpory jejího rozvoje**

Bakalářská práce

Autor:	Kateřina Strnadová
Studijní program:	Učitelství pro mateřské školy
Studijní obor:	Učitelství pro mateřské školy
Vedoucí práce:	doc. PhDr. Jana Marie Havigerová, Ph.D.

Zadání bakalářské práce

Autor: Kateřina Strnadová

Studium: P17P0304

Studijní program: B7507 Specializace v pedagogice

Studijní obor: Učitelství pro mateřské školy

Název bakalářské práce: **Kresba lidské postavy v průběhu předškolního věku a možnosti podpory jejího rozvoje**

Název bakalářské práce AJ: Drawing figures during preschool age and possible support of its development

Cíl, metody, literatura, předpoklady:

Bakalářská práce se zabývá grafickým projevem dítěte v předškolním věku ve spojitosti s kresbou postavy. První část práce se zabývá vývojem dítěte v předškolním věku a jeho grafickým projev v souladu s dětskou kresbou. V druhé části je popsán samotný výzkum. Cílem výzkumu bylo popsat a analyzovat kresbu lidské postavy od dětí předškolního věku (3-7 let). Analýza kresby byla provedena na základě kritérií používaných v psychologických kresebných testech (zejména dle Goodenough-Hariss draw test a testem pro děti v posledním roce mateřské školky). Výsledky ukázaly, že pohlaví nesouvisí s úspěšností zvolených testů. Doporučení pro rozvoj grafomotoriky jsou shrnuta v pracovních listech určených pro věkové skupiny, které jsou opatřeny metodickými komentáři (rizika, výjimky, zaměření pozornosti, správné užití). Cíl práce popsat, analyzovat a navrhnout podporu pro rozvoj kresby lidské postavy v průběhu předškolního věku byl naplněn.

Garantující pracoviště: Ústav primární a preprimární edukace,
Pedagogická fakulta

Vedoucí práce: doc. PhDr. Jana Marie Havigerová, Ph.D.

Oponent: Mgr. Kateřina Josefová Víšková

Datum zadání závěrečné práce: 31.5.2017

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem diplomovou práci vypracovala samostatně a uvedla jsem všechny použité prameny a literaturu.

V Chlístovicích dne 30. 06. 2020

podpis

Poděkování

Děkuji doc. PhDr. Janě Havigerové, Ph.D. za odborné vedení práce, poskytování potřebných rad a podnětných připomínek. Dále bych chtěla poděkovat paní ředitelce Mateřské školy Vavřinec a jejímu kolektivu za spolupráci. Panu Mgr. Jindřichu Bartoňovi za korekturu. Poděkování si zaslouží i má rodina a přátelé, zejména pak Mgr. Alena Hurtová.

Anotace

STRNADOVÁ, Kateřina. *Kresba lidské postavy v průběhu předškolního věku a možnosti podpory jejího rozvoje* Hradec Králové: Pedagogická fakulta Univerzity Hradec Králové, 2020. 66 s. Bakalářská práce.

Bakalářská práce se zabývá grafickým projevem dítěte v předškolním věku ve spojitosti s kresbou postavy. První část práce se zabývá vývojem dítěte v předškolním věku a jeho grafickým projev v souladu s dětskou kresbou. V druhé části je popsán samotný výzkum. Cílem výzkumu bylo popsat a analyzovat kresbu lidské postavy od dětí předškolního věku (3-7 let). Analýza kresby byla provedena na základě kritérií používaných v psychologických kresebných testech (zejména dle Goodenough-Hariss draw test a testem pro děti v posledním roce mateřské školky). Výsledky ukázaly, že pohlaví nesouvisí s úspěšností zvolených testů. Doporučení pro rozvoj grafomotoriky jsou shrnuta v pracovních listech určených pro věkové skupiny, které jsou opatřeny metodickými komentáři (rizika, výjimky, zaměření pozornosti, správné užití). Cíl práce popsat, analyzovat a navrhnout podporu pro rozvoj kresby lidské postavy v průběhu předškolního věku byl naplněn.

Klíčová slova: - dětská kresba, jemná motorika, předškolní věk, pracovní list, Goodenough-Hariss test

Annotation

STRNADOVÁ, Kateřina. *Drawing figures during preschool age and possible support of its development*. Hradec Králové: Pedagogical Faculty, University of Hradec Králové, 2020. 66 pp. Bachelor Thesis.

The Bachelor thesis deals with the issue of child's graphic expression in preschool age in connection with drawing of figure. In the first part I deal with the development of a child in preschool age and its graphic expression compliance with the child's drawings. In the second part I describe the research itself. The aim of the research was to describe and analyse drawing of figure from preschool children (from three to seven years old) The drawing is analysed through drawing figure test, mainly through the Goodenough-Hariss drawing test and the test for children in the last year in kindergarten. The results appear as genderfree (The gender is not related to the success in elected tests.) The recommendations for development graphomotoric are summarized in worksheets for age groups, that are procurable methodical comments (risk, exceptions, focus attention, proper use). The aim of the work was to describe, analyse and propose support for development of drawing figure during preschool age and the aim was met.

Keywords: children drawing, motoric, preschool age, graphomotoric list, Goodenough-Hariss draw test

Obsah

1	Úvod.....	10
2	Předškolní věk – vývoj dítěte.....	11
2.1	Anatomicko-fyziologický vývoj	11
2.2	Rozumový vývoj	12
2.3	Předškolák (6 - 7let)	14
3	Motorika.....	15
3.1	Hrubá motorika	16
3.2	Jemná motorika	16
3.3	Rozvoj motoriky.....	17
4	Grafomotorika.....	18
4.1	Rozvoj grafomotoriky a její poruchy	20
4.1.1	Programy a metody na rozvoj grafomotoriky.....	21
5	Diagnostické nástroje a metody	21
5.1	Pozorování.....	21
5.2	Rozhovor	22
5.3	Testy	22
6	Kresba	23
6.1	Vývoj kresby	25
6.1.1	Vývoj kresby lidské postavy.....	28
7	Výzkum.....	30
7.1	Participantí	30
7.2	Instrument	30
7.3	Vyhodnocení testů.....	31
7.4	Ověření testů a hypotéz.....	34
8	Pracovní listy	36
9	Limity.....	38

10	závěr.....	39
11	Použitá literatura	40
11.1	Seznam obrázků.....	44
11.2	Seznam příloh.....	46
12	Přílohy.....	47

1 Úvod

Jako téma své bakalářské práce jsem si vybrala průřezovou „analýzu kresby napříč předškolním věkem“. Jedním z motivů, které mne vedly k této volbě, bylo mé přesvědčení, že v dětské kresbě se zrcadlí dětské radosti i strasti. Dětská kresba patří k nejpřirozenějšímu dětskému vyjádření a děti v ní často projevují svá přání, ale také reagují na to, co se děje kolem nich. Dětská kresba přitom může současně sloužit jako přirozený materiál pro analýzu psychomotorického vývoje dětí, pro pedagogickou diagnostiku a základ pro rozhodování, jak na dítě vhodně pedagogicky působit.

Cílem bakalářské práce je analyzovat dětskou kresbu lidské postavy, porovnat výsledky v daných věkových skupinách a navrhnout pro každou dílčí věkovou skupinu grafomotorické listy na rozvoj grafomotorických dovedností. Analyzovány budou obrázky dětí, které vznikly jako podklad pro pravidelnou pedagogickou diagnostiku dětí. Produkty dětské kresby budou vyhodnoceny podle kritérií převzatých a kombinovaných z testu Goodenough-Hariss draw test a testu hodnotícího kresbu předškolního dítěte, tedy dítěte v posledním roce mateřské školy. U zvolených testů bude ověřena reliabilita. Dále budu ověřovat hypotézy: *zda součtový skór obou testů těsně asociován s věkem respondenta (dítěte) a zda jdou výsledky ovlivněny pohlavím respondenta*. Na výsledky plynule naváže návrh sestavy pracovních listů pro rozvoj grafomotorika utříděný dle teoretických podkladů a výsledků průřezové studie tak, aby navržené listy odpovídaly potřebám konkrétního věkového rozmezí.

2 Předškolní věk – vývoj dítěte

Bakalářská práce se věnuje skupině dětí v předškolním věku. Předškolní věk je v užším slova smyslu věk mateřské školy, tedy věk předškolního vzdělávání. Školský zákon 561/2004 §34 čl. 1 potvrzuje Kuricovu (1986) definici předškolního věku, se kterou souhlasí například i doktorka Skorunková (2013). Kurica ji definoval jako období od 3 let do nástupu do základní školy, zpravidla do 6 let. Václav Příhoda (1963) už dříve upozorňoval na to, že definice předškolního věku je nepřesná, jelikož předškolní věk můžeme počítat už od narození, a proto toto období nazval rané dětství. Toto široké pojetí předškolního věku podporuje ve svých skriptech doktorka Wedlichová (2010). Ale také upozorňuje na pojetí užší, tedy výše zmíněné. A proto budu pracovat právě s pojmem předškolní věk v užším slova smyslu, tedy období mateřské školy. Mateřskou školu navštěvovalo 363 776 dětí ve školním roce 2018/2019 (CZSO 2019). V některých zemích Evropské unie je předškolní vzdělávání definováno buď na kratší dobu, Velká Británie a Itálie (3-5 let), nebo je dobrovolné a v některých zemích je vzdělávání v předškolním věku velmi podobné tomu našemu. ()

Toto období je velmi bohaté na změny, ale přesto je celkový vývoj pomalejší než v předešlých letech. Dítě se v tomto období formuje a stává se nejen biologickou, ale i společenskou osobností.

2.1 Anatomicko-fyziologický vývoj

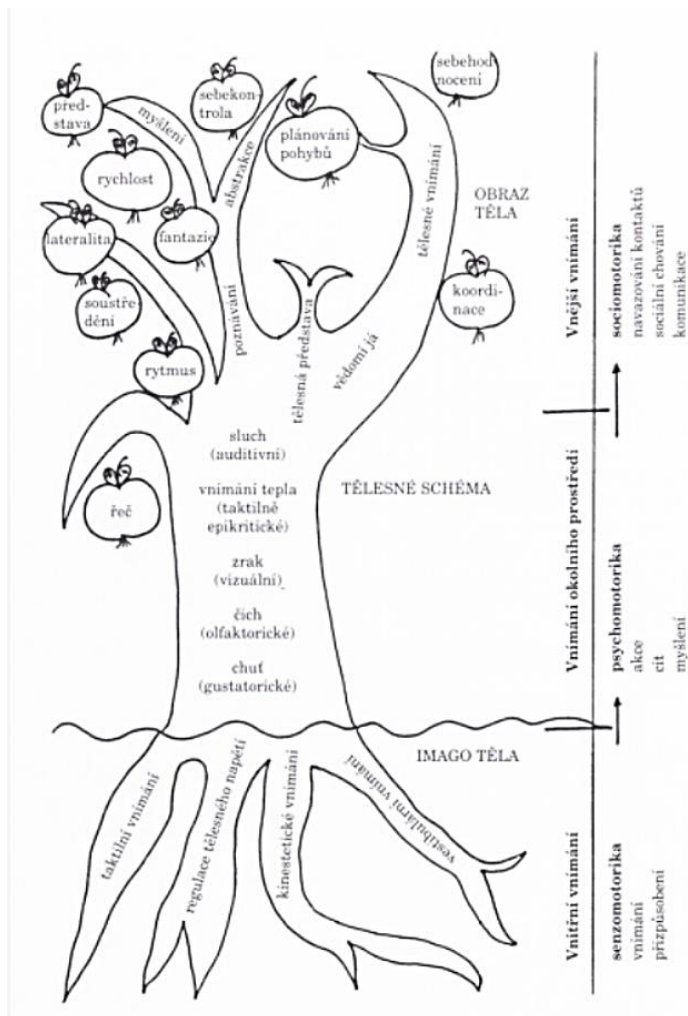
V předškolním období se mezi dětmi tvoří individuální rozdíly, které jsou pozorovatelné, jak v myšlení, tak i ve fyziologii. Dítě se rodí už s definitivním počtem mozkových buněk, které se v průběhu období se zdokonalují. (FN motol) Na tuto teorii reaguje Schwartzová (2016), která zmiňuje, že v průběhu dospělosti se tvoří nové neurony po celý život v oblasti zajišťující učení a paměť (hipokampu). Jak Lebl tak i Říčan (2014) se shodují, že se vývoj nervové soustavy zpomaluje, ale nezastavuje. Říčan (2014) pak doplňuje o rozvoj mozkové kůry a zaobalení nervových vláken. K anatomickým změnám patří i dělení trupu na dvě části. Přibývá svalová tkáň a ubývá tkáň tukové. (Říčan 2014) Dítěti osifikují všechny kosti v těle. Jako poslední osifikují zápěstní kůstky před vstupem na základní školu. Prodlužují se končetiny a vyvíjí se souměrnosti těla s tím se ztotožňuje jak Kuric (1986) i Bednářová se Šmardovou (2017) Dítě ročně přibírá 2–3 kg a roste o 5–10 cm ročně. Rozvíjí se hrubá motorika, zdokonaluje se chůze, rozvíjí se jemné sval na ruce. V průběhu se u dítěte vyhraňuje jedna ruka. Při postupném zlepšování

pohybové sebekontroly dochází u dětí k rozvoji sebevědomí. (Kuric 1986). Hunt (2015) tvrdí, že jak se zdokonaluje pohyblivost a dokončuje se tělesný vývoj. Celý psychomotorický vývoj dítěte sleduje hlavně pediatr a dále pedagogové v mateřské škole a rodič. (Otevřelová 2016)

Pro práci je potřebné vědět, kdy je dítě schopné plně koordinovat svoje pohyby a kdy se vyhraňuje dominantní ruka. Následně zvolit správný postup při rozvoji grafomotoriky.

2.2 Rozumový vývoj

Rozumový vývoj můžeme nazvat jiným vyjádřením jako duševní vývoj dítěte. V období předškolního věku si dítě dělá svůj vlastní náhled na svět a začíná si uvědomovat vlastní pozici ve světě. Přijímá normy a hodnoty svých autorit a diferencuje si vztah ke světu. V tom se shoduje Říčan (2014) s Vágnerovou (2012). I v duševním vývoji dozrávají a ztrácejí se některé schopnosti a funkce myšlení. Bäcker-Braun (2014) s tím to výrokem souhlasí a doplňuje že kognitivní vývoj je s tím tělesným velmi úzce propojený. Jean Piaget ve své teorii poznamenává, že každé stádium vývoje je nezbytným základem pro následující stadium. Erik H. Erikson doplňuje, že když se nepodaří člověku úspěšně projít jakoukoliv fází/stadiem blokuje to jeho normální zdravý vývoj. (Hunt 2015). Na vývoj dítěte můžeme pohlížet jako na rostoucí strom, jako to je zpracováno v knize Loose a kolektivu (2007). Strom ukazuje od kořenů ke koruně potřebné aspekty k tomu, aby byl člověk celistvý. U kořenů najdeme percepce, které jsou důležité k rozvoji smyslů. Celkové uvědomění si pohybu, polohy, smyslů a také regulace tělesného napětí. V kmenech pak najdeme smysly a vnímání tepla. Z kmene pak následně vyrůstají větve, které představují vyšší kognitivní schopnosti, které jsou potřebné pro vnímání svého těla a také světa okolo. Posledním prvkem stromu jsou plody, které charakterizují konečný výsledek vývoje. Strom můžeme také chápat, jako celistvou postavu, kdy všechny zmíněné prvky jsou vzájemně provázané a utváří celek. Vedle stromu, pak najdeme rozdělení na tři části. Imago těla, což je vnímání sám sebe. Tělesné schéma, ke kterému je připojené vnímání okolního světa. Obraz těla, který podle autora je vnější vnímání.

Obr. 1

Tak jako se pohyblivost v průběhu období zdokonaluje, tak i myšlení a poznávací procesy se mění. Bäcker-Braun (2014) k tomu doplňuje, že pohyb je základem myšlení. I přesto, že to citovaní autoři konkrétně nezmiňují z jejich děl je to velmi patrné. Tato autorka dále zmiňuje, že se pohyb projevuje ve všech oblastech myšlení. Je s ním spjato, jak sebezpojetí, tak sebedůvěra dítěte. Také souvisí s kritickým myšlením v problémových situacích napříč schopnostmi a dovednostmi.

Myšlení se v průběhu období mění, co se však nemění je egocentrické pojetí světa. O tom to pojmu se s zmiňuje už Piaget ve svém názorném stadiu. Tento pojem je i zmiňován u dalších autorů. Říčan (2014) nazval piagetův egocentrismus, jako kognitivní egocentrismus. Dítě vnímá pouze svůj postoj, a to jako jediný možný. Thomsnová (2017) ve svém článku zmiňuje, na základě teorie mysli, je dítě schopné okolo 4 let rozpoznat jednání jiné osob, na základě falešné víry. Lebl doplňuje, že dítě vnímá svět podle svých přání a potřeb. Tento pohled dítěti velmi zkresluje úsudek. Egocentrismus se může projevit i ve vztahu vysvětlení nějaké příčiny stavu. (například. Dědeček je nemocný,

protože jsem ho neposlouchal.) S egocentrismem také souvisí uplívání na představě, či věci. Tento stav nazývá Vágnerová centrace, tento pojem vychází z piagetova pojetí a Vágnerová ho je podporuje. Dalšími charakteristickými znaky myšlení v předoperačním období je tzv. prezentismus. Tento pojem vyjadřuje dětské chápání času. Dítě žije v přítomnosti a dává tak důraz na zjevnou podobu světa (fenomenismus) Dále jsem zařadíme antropomorfismu, což je tzv. polidšťování, artificialismus, což je způsob vzniku věcí. Tyto myšlenky V. Mertina a Ilony Gilnerové podporuje i M. Vágnerová. K myšlenkám antropomorfismu se také připojuje Říčan. Kuric připojuje jako další znak myšlení animismus, což představuje z životnění věcí. Dětské mysl je ovlivněna magičností. Dítě nedokáže dle Říčana odlišit realitu od fantazie. Kuric upřesňuje, že dítě spojuje, co se stalo dnes a co se stalo v minulosti. Tomuto myšlenkovému procesu se říká konfabulace. Metin s Gilnerovou a Kuricem se shodují, že v tomto období je těžké rozlišit, co je pravda a co lež. Dítě své představě nebo přání bezmezně věří. V tuto chvíli jsme se vrátili zpět k egocentrismu. Z tohoto hlediska je vidět, že dítě ještě nerespektuje zákony logiky, jak tvrdí Matějček a Vágnerová. S logickým uvažováním souvisí i určování polohy předmětů, přímá a nepřímá úměrnost orientace v prostoru a času, jak tvrdí Kuric, Říčan a Vágnerová. Orientace závisí i na dominanci hemisféry mozku, díky, které se vyhraňuje dětská lateralita. Lateralita, tedy vyhranění jedné ruky, ve většině podle Mertina s Gilnerovou (2014), Vágnerové (2017) se okolo 4. roku života diferencuje. I když Bednářová se Šulcovou (2017) tuto myšlenku podporují, tak i jiné knize Bednářové se Šmardovou (2007) se zmiňují, že se lateralita vyhraňuje až mezi 5–7 rokem života.

Dalšími důležitými aspekty kognitivního vývoje dítěte je rozvoj paměti, fantazie a řeči.

2.3 Předškolák (6 - 7let)

Tato doba je pro dítě velmi významná, patří k jednomu z nejdůležitějších životních mezníků, jak po stránce biologické, psychologické tak i po sociální, ten to fakt se napříč generacemi nemění. O tom se zmiňuje už Příhoda ve své knize z r. 1963. Dle prof. Lebla je růst mozku ukončen z 90 % a svou plnou hmotnost dosáhne v 10 letech života. Pro vstup do školy je potřebná určitá školní zralost a připravenost. Dle článku doktorky Kropáčkové jsou nejdůležitější tři složky, a to fyzická připravenost, psychická zralost, sociální a emocionální zralost. Pro Matějček (2017) jsou nejdůležitější aspekty pro vstup do školy schopnost si hrát s druhými dětmi, spolupracovat a mít schopnost zapadnout do

kolektivu. Bednářová se Šmardovou (2017) a i Kropáčková ve svém článku zmiňuje v souvislosti s fyzickou připraveností tzv. Filipínské míry. Ta určuje, jestli se prodloužili horní končetiny do té míry, že je dítě schopno se dotknout lalůčku ucha přes hlavu. Zjišťuje se tak změna v proporcích dítěte. Dalším ukazatelem fyzické připravenosti je tzv. Kapalínův index. Ten se zjišťuje poměr mezi mírou a váhou dítěte. Kropáčková doplňuje, že tomu to indexu odborníci nedávají takový význam, jestliže se nejedná o dítě s výrazně slabou konstitucí těla. Z anatomicko – fyziologického vývoje dítěte je znatelné, že je dítě více obratné, koordinované a pohotové, jak tvrdí Říčan (2014) Na konci období je dítě schopno vyjádřit vše, co potřebuje a dle Skorunkové (2013) je schopné i trochu uvažovat z pohledu druhého člověka. Toto myšlení je závislé na celkové úrovni myšlení dítěte. (Skorunková 2013) Můžeme také sledovat názor Kurice (1986), že na konci období je dítě schopné synteticko-analytického myšlení. Toto myšlení patří i k jednomu z předpokladů pro zdárný vstup do školy dle Jucovičové s Žáčkovou (2014).

3 Motorika

Motorika je souhrn pohybových vlastností všech organismů, tedy pohyb je základní složkou živých organismů (Druga 2017) Z toho je jasný výrok Kouby (1998), že motorika nás provází celým životem. Pohyb vztahujeme na procesy změn, jak v lidském těle tak i v okolí s tím souhlasí i Dylevský (2007) a doplňuje, že potřeba a nebo nutkání zachování stavu je vyjádřeno pohybem Bäcker-Braun (2014) tvrdí, že pohyb je důležitý i pro rozvoj myšlení člověka. I Kuric (1986) s Příhodou (1963) trdí, že má pohyb svůj vliv v projevech chování a na ontogenezi psychiky člověka.

Dle Trojana (2005) se vývoj motoriky zrcadlí s vývojem nervové soustavy už z prenatálního vývoje dítěte tuto myšlenku potvrzuje i Druga (2017). Kouba (1998) charakterizuje motorický vývoj čtyřmi hledisky.

- Fylogenetické hledisko
- Ontogenetické hledisko
- Společensko-historický vývoj lidstva
- Aktuální vývoj motoriky

Řádově miliony let trvalo, než se vyvinuly specifické lidské motorické znaky. Z těchto hledisek vycházejí dle Kouby (1998) individuální rozdíly. Ty jsou podmíněny dvěma základními faktory, a to dědičností a prostředím.

Motoriku můžeme dle Bednářové a Šmardové (2007) po dle rozsahu pohybu, možnostech pohybu a zapojení částí těla. V jednotlivém rozdělení motoriky se autoři liší. Beníčková (2011) rozděluje motoriku na hrubou a jemnou. Do oblasti jemné motoriky autorka zahrnuje mikromotoriku očí, grafomotoriku a ortomotoriku. Bednářová se Šmardovou (2007) tyto oblasti zařazují do hlavního rozdělení motoriky. Naopak Dylevský (2007) rozděluje motoriku pohybového systému do funkčních celků, které mají vztahy k jednotlivým částem těla.

Je důležité zmínit, že vývoj motorických schopností má danou posloupnost: hrubá motorika, jemná motorika, řeč, oko a smysly. (Bednářová, Šmardová 2007) Toto tvrzení doplňuje Valenta (2018) o propojení těchto složek motoriky.

Skorunková (2013) se s Bednářovou a Šmardovou (2007) shodnou na faktu, že dítě s oslabenými motorickými schopnostmi je hůře zapojováno do kolektivu. Nejvíce je deficit znatelný u řeči (motorika mluvidel). Ochablost svalstva a chybné návyky jsou znatelné po celý život. (Bednářová, Šmardová 2007)

3.1 Hrubá motorika

Hellbrüge (2010) definuje hrubou motoriku, jako pohyb celého těla nebo jeho končetinami. Dle článku (2013) z blogu *vývojová kineziologi* má hrubá motorika dvě pohybové soustavy, a to posturální a lokomoční. Tyto dvě soustavy patří mezi rozdělní motoriky Dylenského (2007) Dle Dylenského je posturální systém spjatý s gravitačním polem a udržením polohy těla. V článku (2013) je charakterizován jako udržení ve výchozí poloze. Lokomoční systém je spojený se pohybem z místa na místo. Dylenský upřesňuje, o změnu polohy různých částí těla nebo celého těla. Dle článku (2013) jsou do posturálního systému zapojeny orgány v ose těla a do lokomoční pak hlavně velké svalové skupiny. Jak je tedy patrné do hrubé motoriky patří chůze, běh, skoky, poskoky atd.

3.2 Jemná motorika

Definice jemné motoriky podle Vyskotové s Macháčkovou (2013) je schopnost manipulovat s předměty v malém prostoru. Býtešnicková (2012) charakterizuje jemnou motoriku jako pohyb řízený malými svalovými skupinami vyžadující spolupráci ruky a oka. Tento výrok používá i webová stránka *grafomotorika.eu*, při doplnění definice grafomotoriky. Vyskotová s Macháčkovou řadí do jemné motoriky grafomotoriku,

logomotoriku, ortomotoriku, mimiku a vizuomotoriku. Toto rozdělení podporuje i Loose a kol. (2007)

Grafomotorika

Důležitou složkou je **vizuomotorika**. Je to spojení zrakového vnímání a pohybu. (Otevřelová 2016) S tím souhlasí ve své knize i Bednářová a Šmardová (2006), které to zpřesňují na vzájemnou koordinaci oka a ruky. Také zmiňují, že zrakové vnímání má čtyři kvality. Do těchto kvalit patří zraková analýza, syntéza, diferenciacce a paměť.

Logomotorika a ortomotorika zahrnují pohyby mluvidel. Ortomotorika zahrnuje sebe sycení a pohyb k tomu důležitých svalů. Naopak logomotorika má spojitost s řečí a její artikulací. (Vyskotová, Macháčková 2013)

3.3 Rozvoj motoriky

Při rozvoji motoriky je důležité dle Bednářové (2017) postupovat od hrubé motoriky až k jemné motorice. S tím to výrokem se ztotožňuje i Otevřelová (2016) a Bednářová se Šmardovou (2006). Pro rozvoj motoriky bychom se měli držet zásad, které definují Jucovičová s Žáčkovou (2014)

Zásady:

- Od větších pohybů k menším
- Využívání předmětů od největších po nejmenší
- Dostatečný čas
- Dokonalost se nevyžaduje
- Podpora

Zelenková (2003) doplňuje o zásadu správného držení těla při jakýmkoliv pohybu.

Rozvoj hrubé motoriky

Pro rozvoj hrubé motoriky zapojujeme rovnovážné cviky, chůzi, stoje, kleky, běhy. Manipulace s vlastním tělem i s míčem. O tomto všem se zmiňuje Jucovičová s Žáčkovou (2014) Dále tvrdí, že při motorických potížích je dobré navštívit fyzioterapeuty, pediatre, neurologa a rehabilitačního pracovníka. S tím souhlasí i Bednářová (2017) a dále doplňuje o zařazení odpovídajících cviky problémů.

Jemná motorika

Jak už bylo řečeno, pro rozvoj jemné motoriky je důležitý správný rozvoj motoriky hrubé. Při rozvoji jemné motoriky rozvíjíme hlavně koordinaci ruky a oka a celkovou obratnost (Bednářová 2017). Dle Bednářové a Šmardové můžeme rozvíjet jemnou motoriku

pomocí každodenních činností, sebeobsluhou a tvořením. Na Webové stránce *grafomotorika.eu* tyto oblasti rozřadili do čtyřech kategorií. (rukodělné činnosti, sebeobsluha, stavebnice; společenské hry, každodenní domácí práce) Zelenková (2003) zmiňuje tzv. prstohrátky. Ty jsou založeny na dotýkání se břívky prstů bez zrakové kontroly.

4 Grafomotorika

Dle Doležalové (2010) nemůžeme grafomotoriku chápat pouze jako pohyb ruky při grafickém úkonu. Bednářová se Šmardovou (2010) se zmiňují o grafomotorice jako o souboru psychomotorických funkcí. Bendářová s kolektivem (2017) popisuje funkce, jako je mentální vyspělost, zrakové vnímání, prostorové vnímání, vizuomotoriku a paměť. Rozvoj grafomotoriky je závislý na těchto funkcích. Doležalová (2010) tento výrok Bednářové a kol. (2017) v podstatě podporuje. Její rozdělení je více přesnější. Zmiňuje Syslové (2018) vnímání, diferenční schopnosti, paměť, analyticko-syntetické činnosti, rytmické cítění, orientaci v prostoru a představivost. Tyto psychické a motorické činnosti jsou důležité pro grafický projev a následné prokázání grafického projevu, na kterém se shoduje Mlčáková (2009) s Otevřelovou (2016) Dle Mlčákové (2009) začínají první grafomotorické počiny ve formě kresby u dětí okolo 2 roku života v tu dobu vychází pohyb ruky z ramenního kloubu. A dle Bednářové a Šmardové (2006), která se o zapojení ramenního kloubu do kresby také zmiňuje, děti vytváří kyvadlovým pohybem klenuté oblouky. S autorkami souhlasí i Zelenková (2003). Podle Bednářové a Šmardové (2006) není nutné dítě do 4 let cvičit v grafomotorice, avšak jestli i po 4 roce dítě nevyhledává grafomotoriku, je potřebné více zapojovat tyto činnosti. Kozelská (2019) ve své práci tvrdí, že do 4 let cvičit grafomotoriku až nevhodné a doplňuje, že v 5 letech je nejideálnější čas začít s grafomotorickými cviky.

Psaní v předškolním věku můžeme rozdělit do několika stadií. Jak potvrzuje Lipnická (2007) ve své knize stadia se nedají periodizovat, jelikož je každé dítě unikátem. První psaní je tzv. spontánní psaní. To se objevují nejdříve v kresbě a později i v písemném projevu. Charakterizují je tvary a znaky, které se slovům ještě nepodobají.

Podle Lipnické dítě prochází osmi stadii počátečního psaní.

1. volné čmárání

Dítě vede čáry po papíře různými směry. Můžeme ho spojit s prvním stadiem kresby.

2. lineární čmárání

Dítě vede čáry jedním směrem v horizontálním nebo vertikálním směru uspořádaným za sebou.

3. experimentování s písmeny

Zde vidíme napodobování tvaru písmen bez toho, aniž by dítě vědělo správný název písmene.

4. psaní vlastního jména

Začátek stádia je u dítěte vidět zaznamenávání vlastního jména pomocí iniciál na svých výtvarných projevech. Chápe, zaznamenání svého jména, jako poznačení. V průběhu stadia si vytváří svou zkratku jména, kterou označuje své výrobky.

5. Psaní vychází z emocionálních zážitků

Zamýšlí se nad tvary slov a doplňuje je mluveným slovem a kresbou. Začíná psát jména blízkých osob, jako je máma, táta a sourozenci.

6. objev psaní slov

Zamýšlí se jak nad tvary, tak i nad počty písmen ve slově. Dítě si začíná spojovat grafém s fonémem. Srovnává si jím napsané slovo s přečtením od dospělého.

7. psaní hláskováním

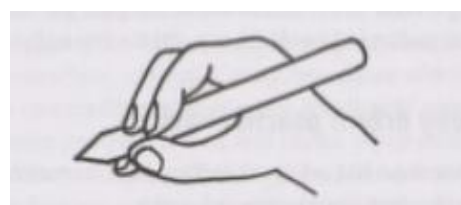
Uvědomuje si správné psaní na základě toho, že zná celou abecedu.

8. konvenční psaní

Zaznamenávání slov a vět pomocí hůlkového písma.

Dalo by se podotknout, že by tento vývoj v průběhu předškolního období ideální. Z celého textu Lipnické (2007) vychází, že všechny děti neprojdou všemi stádii před nástupem do základní školy.

Důležité je si v tomto věku osvojit základní hygienické návyky. Což je správné držení těla, poloha dolních končetin, vzdálenost hlavy od papíru a úchop psacího náčiní na co upozorňuje, jak Zelinková (2010), tak Doležalová (2010), která dále upozorňuje na uspořádání pracovního stolu. Podle Doležalové (2010) tyto faktory doplňují předpoklady pro úspěšný grafomotorický projev. Dle článku M. Zajícové, *portál předškolní poradce*, je typický pro naši společnost tzv. špetkový úchop (obr. 2), který je jednoznačně brán za správný, tento názor prosazuje ve své knize i Doležalová (2010). Dle článku Zajícové (2019), ale můžeme zjistit, že v zahraničí je považován za správný úchop i tzv. hrníčkový nebo hrstičkový (obr. 3). Tento název uvádí Doležalová (2010)

Obr. 2. špetkový úchop

Obr. 3. hrstičkový/hrníčkový úchop

Nácvik správného úchopu tužky je dle Beníškové (2007) důležitý učit už v počátečním kreslení t, tedy v předškolním vzdělávání. Dle Beníškové by tužka měla směřovat směrem k rameni, Bednářová se Šmardovou (2007) o svírání úhlu 45°. Dále doplňují o potřebu uvolněné ruky s tím to souhlasí i Doležalová (2010) Podle ní může být nesprávný úchop už jen v křečovitém držení tužky.

4.1 Rozvoj grafomotoriky a její poruchy

Pro rozvoj grafomotoriky je důležité rozvíjet, jak jemnou motoriku, tak motoriku hrubou. S tímto výrokem se shoduje většina odborné veřejnosti Dle Doležalové (2010) rozvoj grafomotoriky probíhá optimálně, avšak rozhoduje o tom i další činitelé. Ty můžeme rozdělit do dvou skupin. Exogenní a endogenní. Jak už je z názvu patrné u exogenních činitelů přichází vliv z venku. Patří tam úroveň rodinného prostředí a vzájemných vztahů, výchovné působení zejména v mateřské škol a vliv ostatních dětí. Naopak vnitřní stav dítěte, jeho vnitřní motivace patří do skupiny endogenních činitelů. (Doležalová 2010) Doležalová (2010) definuje podmínky rozvoje grafomotoriky, které více rozvádí zásady rozvoje motoriky Jucovičové se Žáčkovou (2014)

- Přiměřenost aktivit
- Motivace – vzbuzení zájmů
- Podnětné a pozitivní klima
- Povzbuzení a hodnocení
- Začleňování grafomotorických činností
- Zvyšování postupně náročnosti úkolů

(Doležalová 2010)

V mnoha ohledech se rozvoj grafomotoriky ztotožňuje s rozvojem celkové motoriky. Dysgrafie patří k poruchám motoriky, které se mohou projevit v předškolním věku, jak tvrdí Zelenková (2003) Dle Krejčové a kol. (2017) je dysgrafie obecně definována, jako porucha písemného projevu. Zelenková (2003) zpřesňuje na deficit v oblastech hrubé a jemné motoriky, koordinace pohybů, celkové organizace organismu atd. Lipnická (2007) zmiňuje, že porucha dysgrafie se v tomto období určuje velmi těžko. A dodává, že je

prokazatelně zjištělná až po nástupu do základní škola a zapojení do edukace. Také zmiňuje, že se mohou objevit náznaky poruchy například při kresbě, kdy dítě před nástupem do školy kreslí stále hlavonožce, nebo není schopné překreslit základní lineární geometrické tvary. (Lipnická 2007)

4.1.1 Programy a metody na rozvoj grafomotoriky

Pro nápravu grafomotorických potíží a jejího rozvoje byly vypracovány speciální metody a programy. Yveta Heyrovská vytvořila tréninkový program pro nápravu grafomotorických obtíží. Program se zaměřuje na uvolnění svalů a správný úchop. (Mlčáková 2009)

Milena Lipnická vytvořila preventivní program rozvoje grafomotoriky, tak aby předcházel vzniku dysgrafie. Lipnická ve své programu chce stimulovat dítě v procesu získávání speciálních předpokladů pro psaní (Portál)

Další možnou metodou je metoda dobrého startu, která byla Holand'ankou T. Bougnetovou vypracována na začátku 20. století. Bougnetová vytvořila metodu psychomotorické rehabilitace, která si dává za cíl zdokonalit a harmonizovat spojení motoriky a psychiky. (Mlčáková 2009)

5 Diagnostické nástroje a metody

Dle Bednářové a kol (2017) je v dnešním edukačním procesu je jedním z nejvýznamnějších komponentů právě diagnostika. Tato činnost se dá realizovat pomocí různých metod a nástrojů. Kdy každý má své specifikum. Syslová (2018) tvrdí, že pro podporu schopností a dovedností dítěte je potřebné dělat pedagogickou diagnostiku pravidelně

5.1 Pozorování

Mezi nejčastější diagnostickou metodu patří pozorování. To může být naplánované nebo spontánní, ale většinou s nějakým písemným záznamem. K diagnostice můžeme použít i strukturované pozorování na základě dříve vypracovaného záznamového archu. (Bednářová a kol. 2017) Pro pozorování a zaznamenávání je užitečná kniha ze, které i cituji, a to *Diagnostika dítěte v předškolním věku* od Bednářové a Šmardové (2007). Tento možný záznamový arch je doplněn i o popis vývoje dítěte.

5.2 Rozhovor

Rozhovor je další možnou metodou diagnostiky. Je založený na vzájemné komunikaci. Touto metodou se dá lépe poznat dítě a jeho vnitřní stav. Často k rozhovoru chceme i anamnézu dítěte od osobní až po sociální. Je to možnost, jak lépe pochopit vnitřní stavy dítěte. Na rozhovor je dobré si vyhradit určitý čas a nějaký způsob zaznamenávání odpovědí dítěte což Bednářová a kol. (2017). Syslová (2018) dopňuje možnost na základně vstupní diagnostiky pomocí rozhovoru, a jeho vyhodnocení vypracovat adaptační plán dítěti na míru.

5.3 Testy

Jako další diagnostickým nástrojem jsou různé testy. Pro učitele mateřských škol jsou to zejména testy školní připravenosti. Z těchto testů je nejznámější test *Předcházíme poruchám učení* vypracovaný B. Sindelárové. Ta pracuje se záznamovým archem v podobě stromu a souborem cvičení a pracovních listů.

Dalším diagnostickým nástrojem, který může použít učitel mateřské školy je PREDICT, o němž se zmiňuje Bednářová a kol. (2007) Tento nástroj úzce spolupracuje s rámcovým vzdělávacím programem. Sleduje u dítěte kompetence, které jsou v rámcovém vzdělávacím programu obsaženy. Syslová (2018) píše, že tyto testy patří do skupiny testu zabývající se zráním dítěte.

Syslová (2018) doplňuje o další skupina testů se zabývá diagnostikou učení, zejména ve specifických programech učení. Do této skupiny patří *oregonské metoda*. Je to pozorovací metoda, která je hlavně využívána v programu začít spolu. Řídí se konkrétními ukazateli. Další je tzv. *Suky MŠ*. Tento nástroj se zase více používá u mateřských škol řídicí se kurikulem zdravé školy. V tomto kurikulu jsou sepsány kompetence, které učitel při své diagnostice sleduje. I výše zmíněny diagnostický nástroj PREDICT patří do této skupiny diagnostik.

Jeden z dalších nejčastějších diagnostických nástrojů je i kresba, se kterou se budeme seznamovat v následující kapitole. Vzniklo mnoho testů založených právě na kresbě. Bednářová se Šmardovou (2006) tvrdí, že diagnostika pomocí kresby není stoprocentní a může být v některých případech i na škodu.

Florence Goodenough pojala kresbu postavy jako psychodiagnostickou pomůcku v roce 1926. Vytvořila první test kresby lidské postavy. Později ho s B. Harissem rozšířila. Tento test Goodenough-Hariss draw test byl koncipován jako test vývojové pokročilosti.

Cognet (2013) píše, že dle Googenoughové se test řadí mezi testy inteligence a je možné vypočítat IQ. Cognet (2013) zmiňuje kritiku Debrayové 2000, která oponuje v možnosti zjištění inteligence dítěte na základě testu, zejména v důsledku vlivů, které na dítě působí. A také zmiňuje individualitu vývoje dítěte vzhledem ke klasifikaci postavy. Cognet (2013) píše, že tento test je použitelný od menších dětí až do 7-8 let. Preston () upřesňuje věk na 3+ a ž 8 let. Stuart-Hamilton (2007) se zmiňuje, že test je použitelný u dětí až do 12 let.

Test K Machoverové je dle Kulišťáka a kolektivu (2017) projektivním osobnostním testem. Cognet (2013) podrobně popisuje průběh test Machoverové a cituje Abrahamovou 1985. Také se zmiňuje, že test je používán při psychologických vyšetřeních i dnes a snaží se odhalit vztah dítěte k mužskému a ženskému pohlaví a jeho sexuální pojetí života. Dále se zmiňuje o použití testu, tedy od 4-5 do 10-12 let.

Další testy kresby dle Cogneta (2013) jsou Kresba rodiny, Baum test, Fayův test. A dále testy, které jsou zejména pro děti starší 7 let D10 jeana Le Mena, AT 9 Yvese Duranda. Jako další můžeme použít dle Kulišťáka (2017) test obkreslování podle Z. Matějčka a pak test začarované rodiny (Elbová, Jandourek 1999)

6 Kresba

K názoru Otevřelové (2016), že kresba je pro dítě nejpřirozenější projev se připojuje i Bednářová se Šmardovou (2006). Dále zmiňují, že kresba je pro dítě zábavou a hrou. Kuric (1986) se shodne s Vágnerovou (2012) na tom, že kresbou děti vyjadřují svoje myšlenky, přání a názory. Uždil (1980) se zmiňuje o první známce o dětský výtvarný projev, který měl G. F. Cartoto ve svém portrétu jeho dcery.

Obr. 4. Fanciullo con disegno od G.F. Caroto

Uždil (1980) zmiňuje zájem J. A. Komenského o dětskou kresbu. Komenský byl přesvědčen, že je velmi úzce spjata s psychikou dítěte a je potřebná ke zdravému vývoji. Tato myšlenka nebyla v žádné z uvedených publikací zabývajících se kresbou vyvrácena, spíše potvrzena. Vágnerová (2017) považuje za nejdůležitější teorii dětské kresby George Henriho Luqueta. G. H. Luqueta předpokládal, že existuje univerzální vzorec vývoje dětské kresby.

Bednářová se Šmardovou (2006) souhlasí s Kuricem (1986), že kresba má také význam v pozdějším osvojení psaní, jelikož počátky kresby považujeme věk mezi 2. a 3. rokem života

Vágnerová (2012) a Šmižíková-Čížková se Zacharovou (2011) tvrdí, že dětská kresba má formu symbolické funkce, ve které vyjadřuje svoji realitu. S tím souhlasí Pugnerová a kol (2019) a doplňují o tom, co přináší výtvarný projev dítěti. A to je seznámení se s realitou a zaznamenat ji, jak ji vidí oni, a tak se vypořádat se svým okolím. Podle Uždila (1986) se v průběhu všech období představa světa v dětské kresbě mění. Dítě je schopné si prostřednictvím kresby vybavovat vzpomínky dle Vágnerové (2017) Kresba dle Vágnerové (2012) odráží celkový rozvoj dětské psychiky. Uždil (1980) doplňuje o to, co kresba dítěti umožňuje. (neverbální možnost komunikace, autostylizaci a také z převedení vlastního já mimo jejich psychiku) Dispozice ke kresbě má lidská bytost, jak geneticky, tak za přispění interakcí s okolním prostředím, jak tvrdí Vágnerová (2017)

Každé dítě je individuální osobnost, na čemž se shodnou autoři napříč odbornou veřejností. Dle Uždila (1980) má každé dítě své charakteristické rysy kresby. Tuto charakterizaci ovlivňuje i to, jestli je dítě extrovertní typ nebo introvertní typ. Samozřejmě jak je to v jakékoliv charakteristice, nic není stoprocentní, a tak i tady převažuje typ smíšený.

Extrovertní typ

Dítě tohoto typu často opakuje jedno téma. Jeho snahou je ve svém grafickém projevu vystihnout reálnou podobu věci a naznačit tak jeho důležitost. Už dříve sem zmínila, že se dítě řídí svými představami, tedy subjektivní pojetím. Tento typ se později snaží i o objektivní zachycení věci.

Introvertní typ

Naopak u dětí introvertního typu hodně rozhodují emotivní zážitky, a proto mají pro dítě i emotivní charakter. Témata se tolik neopakují, je to způsobeno i právě založením kresby na emoci. U těchto dětí nerozhodují ani proporce, reálná barevnost ani objektivní vzhled. Avšak nejvíce se autoři shodnou, že hybnou silou kresby je fantazie.

Fantazie je v předškolním období velmi znatelná. Je velmi živá, pestrá a tvořivá, jak tvrdí Kuric (1986) i Matejček(2017). Fantazii můžeme nazvat i jako magičnost. Matejček (2017) tvrdí, že dítě pracuje pouze s tím, co viděl, poznal a prožil. Prof. Lebl doplňuje o to, že si dítě ověřuje nové zkušenosti, a to jak v představách, tak i v realitě. Dítě si tvoří díky svým představám obraz o realitě a často do ní unikají. Dítě tak má častou identifikaci se svými představami dle Kurice(1986). Skorunková(2013), ale tvrdí, že přítomná magičnost mění úsudek dítěte.

Mertin s Gilernovou (2010) zmiňují, že fantazii dítě nejvíce používá při hrách a práci s barvami. Pohádky patří k další podpoře rozvoje fantazie u dítěte. S tím souhlasí, jak Říčan (2014), tak Matějček (2017). Říčan (2014) ještě doplňuje, že pro dítě má podobný citový význam jako hra. Děti jsou schopné kouzelné postavy dobře zakomponovat do svého reálného života. Dokážou se na jejich zdánlivou nelogičnost povznést (Matějček 2017) Z vyprávění dítě přejímá nejstarší dědictví své kultura a také morální hodnoty. (Říčan 2014)

6.1 Vývoj kresby

Ve třech letech děti vytváří různé směry čar, klubka, ve čtyřech letech se přidávají kříže, v pěti letech pravoúhlé tvary, jako je čtverec a na konci období už děti zvládnou

trojúhelník dle Vágnerové (2017), se kterou souhlasí Skorunková (2013) a Langmeier (2002)

Dle Bednářové se Šmardovou (2006) je vývoj kresby velmi podobný vývoji jazyka a řeči. Bednářová se Šmardovou (2006) zmiňují faktory, které ovlivňují vývoj kresby.

A to faktor:

- mentální vyspělosti dítěte
- motoriky
- laterality
- zrakového vnímání
- paměti
- pozornosti
- schopnosti představovat si a reprodukovat

A dále specifikují, že Faktor paměti, pozornosti, schopnosti představivosti a reprodukce záleží na prostředí ve kterém dítě žije. Jestliže má dostatek podmětů budou i tyto schopnosti v určité úrovni podporovány. (Bednářová, Šmardová 2006)

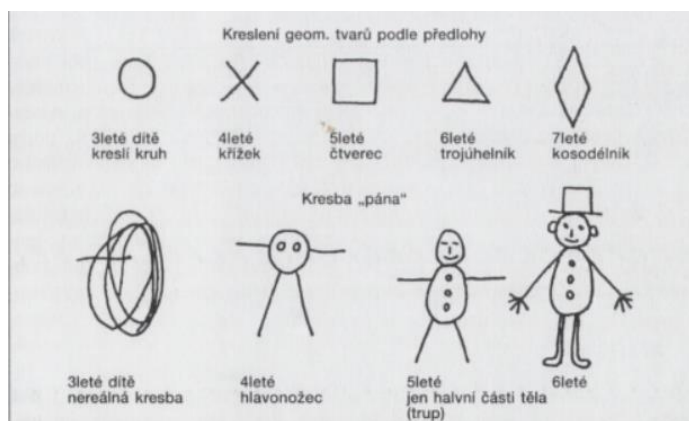
Naopak Vágnerová (2017) tvrdí, že vývoj kresby je spojený s kreslířskými dovednostmi a také na chápání kresby a závisí na:

- Rozvoji motoriky a senzomotorické koordinace
- Rozvoji exekutivních funkcí
- Ovlivnění a sociokulturním faktoru

Bednářová se Šmardovou (2006) tvrdí, že u mentální vyspělosti nemusí být vždy kresba na stejné úrovni jako intelekt. Vágnerová (2017) rozšiřuje o charakteristiku kresby dětí s lehkou mentální retardací, kdy podle ní může být vývoj kresby pomalejší. Dále zmiňuje děti s ADHD, kde mohou být rozdíly větší v důsledku neschopnosti vizuomotoricky koordinovat své pohyby. Pugnerová s Kvinotovou (2016) souhlasí s Vágnerovou a doplňují o to, že děti s ADHD mají větší předpoklady pro vznik specifických vývojových poruch učení.

První začátky kresby jsou dle Kurice (1986) mezi 2 a 3 rokem života dítěte. Dítě v tuto dobu jde o samotný proces zanechávání grafické stopy. Jeho pohyb vychází z ramenního kloubu. Sklon a prohnutí grafické stopy nám prozrazuje kývavý pohyb dítěte s tímto souhlasí, jak Uždil (1980), tak Bednářová se Šmardovou (2006). Mlčáková (2009) doplňuje, že se dítě při kresbě pohybuje vlastně celým tělem. Dle Uždila (1980) se později do projevu zapojí i zápěstní kloub, a tak malý kreslíř snadněji kreslí klubka. Objevují se úsečky a body o tomto jevu píše i Mlčákové (2009) ve své publikaci. A dále doplňuje, že

v tomto věku se v kresbě odráží zkušenost dítěte a jemu blízké osoby v podobě rodinných příslušníků. Mlčáková (2009) zde odkazuje na Příhodu (1963) a jeho pojem *prvotní obrys*. Ve zmíněném období dítě nerespektuje vymezené hranice papíru. Díky krouživému pohybu dělá dítě první grafické figury, které zařazujeme už do prvního stadia vývoje kresby lidské podoby. Toto stádium nazýváme dle Uždila (1980) stadiem Čmáranice, ale o té později v periodizaci vývoje kresby lidské postavy. Mlčáková (2009) dále periodizuje. Okolo čtvrtého roku je dítě schopné tzv. lineárního náčrtu. Dítě je schopné tvorby kříže, a tak i napodobit základní podobu předmětů. O napodobení kříže se také zmiňuje Vágnerová (2017) a Skorunková (2013). V období mezi 5–6 rokem života je dítě v období kresebného realismu. Snaží se napodobit reálný obraz znázorňovaného předmětu nebo lidské postavy, jak tvrdí Mlčáková (2009) Dle Langmeira (2002) je dítě ve věku okolo 6 let schopné kreslit i další běžné věci, jako strom, auto, domy, květiny. Uždil (1980) zmiňuje podobnost mezi kresbou stromu a lidské postavy. Nejdříve dítě nerozlišuje stromy a později mají každý své typické atributy. I ostatní kresebné prvky (dům, zvířata) dostávají dle Uždila (1980) své atributy. Dle Mlčákové (2009), kterou podporuje Bednářová se Šmardovou (2006), se postavy nejdříve kreslí jednodimenzionálně a později mezi 5 a 6 rokem života se mění na dvojdimenzionální. Pro rozlišení pohlaví postavy děti používají typické oblečení. Bednářová se Šmardovou (2006) dále doplňují. Na konci předškolního věku a v mladším školním věku je grafický projev více a více reálný a propracovaný. Dítě se zabývá více detaily. Podle Uždila (1980) hraje ve tvorbě obsahu kresby velký význam barva a tvar. V zobrazování prostoru se dětská kresba taky vyvíjí zprvu nepoznáme, z jakého místa pohledu je grafický projev kreslen. Dále se do prostorového vyjádření dostává zobrazení vnitřního objemu. Ten poznáme například u průhlednosti stěn u budov, či postav a jejich oblečení. (Uždil 1980)

Obr. 5 zobrazení vývoje kresby

Na tomto obrázku vidíme vývoj grafických znázornění geometrických tvarů a vývoj lidské postavy dle Langmeiera a Krejčíkové (1998)

Výše popsané dětské kresebné dovednosti se dají rozdělit do několik fází. (Vágnerová 2017)

1. Presymbolická fáze

- Čmáranice bez významu
- Na konci období se stávají čmáranice komplexní a umožňují vidět i něco konkrétního

2. Symbolická fáze

- Snaha o zobrazení reality
- Nemění svůj obvyklý postup ani způsob zobrazení

3. Fáze vizuálního realismu

- Komplexnější propracované kresby
- Jsou kritičtější ke svým výtvorům

Posledním stadiem je tzv. druhotná systematizace, které probíhá po celý mladší školní věk do zhruba 11 let. Tyto vývojová stádia kresby jsou spjata i s Piagetovou teorií kognitivního vývoje (Skorunková 2013)

6.1.1 Vývoj kresby lidské postavy

Vývoj kresby lidské postavy je založený na chápání celého procesu kresby dle Vágnerové (2017) Dále ve své knize z r. 2012 zmiňuje odrážení celkového rozvoje dětské psychiky s čím souhlasí i Doležalová (2010) a Uždil (1980) Grafická podoba člověka je hlavně založena na dětských zkušenostech. Dle Uždila (1980) hlavně na dotekových, pohybových a pocitových zkušenostech než na optickém vjemu.

Vývoj lidské postavy můžeme rozdělit do několika stádií na niž se v podstatě shodnou všichni citovaní, kteří se do větší míry zabývají dětskou kresbou. (Bednářová, Šmardová (2006), Uždil (1980), Vágnerová (2017))

Čmáranice

Toto období by se dalo považovat, jak za první stadium vývoje kresby lidské postavy, tak na její přípravu. Jako za první stadium považují Čmáranice Bednářová se Šmardovou (2006) toto období berou jako přípravu skutečné kreslení. Vágnerová (2017) ve svých publikacích stadium čmáranice ani nezmiňují. Uždil (1980) ho zmiňuje jako, období, kdy vznikají první grafické figury, které můžeme považovat za postavy. V tomto období je

pro dítě důležitá činnost ve formě kresby než samotný výsledek, jak tvrdí Bednářová se Šmardovou (2006)

Hlavonožec

Stadium vývoje kresby lidské postavy, na kterém se, výše zmiňovaní, všichni shodnou. Tento typ znázornění postavy se obvykle objeví mezi 3. a 4. rokem života. (Bednářová, Šmardová 2006 i Vágnerová 2017) Dítě si uvědomuje důležité znaky, které postavu identifikují, což je obličej a končetiny. Zde podle Vágnerové (2017) dítě kreslí pouze to, co vidí. Podle Uždila (1980) to, však tak není. Ten zmiňuje, že se dítě hlavně zajímá hlavními atributy lidské postavy, což je obličej a končetiny. Obličej zaujímá velkou část postavy, dále připojené končetiny jsou pouze jednodimenzionální. Dle Uždila (1980) chce dítě v pozdějším věku zaznamenat pohyb. Ten naznačuje profilem, který hlavonožec nemá a musí tento typ zobrazení vymizet.

Dle Vágnerové (2017) následuje tzv. přechodová část, ve které dítě začne kreslit otevřený trup. Podle starší publikace z r. 2012 se toto období nazývá stadium subjektivně-fantazijního zpracování nebo stádium prelogického přístupu.

Konvenční stadium

Tak se toto stadium nazývá podle publikace Vágnerové z roku 2017. V publikaci z roku 2012 zmiňuje dva názvy stadia. Stadium realistického zobrazení a stadium přechodu k realismu. V tomto stadium nazývá Uždil lidskou postavu „paňáci“. Dítě kreslí výrazné detaily obličej, uši v tomto výčtu většinou nejsou. Trup na začátku stadia zastává funkci zobrazení určitého detailu např. knoflíků. Ze začátku bývá stále znázorňována velká hlava a malý trup. Později se proporce usměrňují. (Uždil 1980) mezi 5 - 6 rokem pak dítě začíná kreslit postavě končetiny dvojdimenzionální (Vágnerová 2017). V tomto období dítě také rozlišuje pohlaví kreslených osob.

V posledním stádium dostává kreslená postava reálnější vzhled (realistické proporce, detaily, a na tom se shodnou všichni zde citovaní.

7 Výzkum

Cílem práce je analyzovat a popsat specifika dětské kresby napříč vývojovými fázemi kresby dětí v období předškolního věku (operacionalizováno na období pobytu v mateřské škole), tj. ve věku od 3 do 7 let. Cílem je zachytit specifické znaky jednotlivých období a následně navrhnout soubor pracovních listů určených pro rozvoj grafomotoriky podle odpovídající věkové skupiny a sledovaných kresebných období, tyto pracovní listy okomentovat vzhledem k vývojovým specifickým.

7.1 Participant

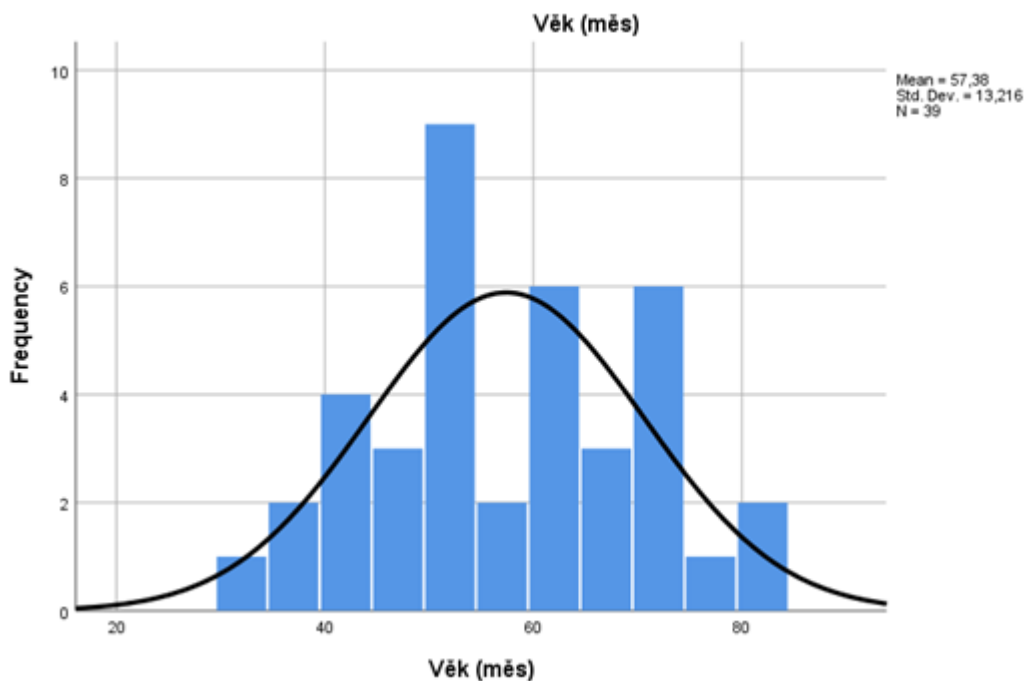
Výzkumný soubor tvořilo 39 dětí ve věku od tří do sedmi let ($m=4,4$), z nichž bylo 17 chlapců a 22 děvčat. Do první třídy nastoupí 11 dětí z toho 4 chlapci a 7 dívek. Odklad školní docházky má jeden chlapec. Pro analýzu byly využity již existující kresebné produkty dětí, jednalo se o kresbu lidské postavy, které všechny děti kreslily na základě jednotné instrukce v souvislosti s pravidelnou pedagogickou diagnostikou dětí. Tyto kresby jsou zakládány do dětských portfolií a využívány jak pro posouzení psychomotorického vývoje dětí, tak jako materiály a zpětná vazba pro rodiče. Školka souhlasila se spoluprací a materiál poskytla pouze pro zpracování této bakalářské práce v souladu se všeobecnými podmínkami GDPR, k nimž dali souhlas zákonní zástupci mateřské školy na začátku školního roku a pod podmínkou, že bude plně zachována anonymita a další podmínky GDPR. Podkladový materiál byl po provedení kódování opět navrácen do portfolií dětí.

7.2 Instrument

K analýze dětské kresby byl použit Goodenough - Hariss draw test z knihy *Dětská kresba jako diagnostický nástroj* a test modifikovaný z původního testu Goodenoughové z knihy *Vývoj dětské kresby a její diagnostika*. Hodnotící tabulka byla předložena paní ředitelce mateřské školy, která hodnotící arch schválila.

Goodenough-Hariss draw test se skládá z 51 položek (Cognet 2013). Z celkového počtu hodnotících 51 položek jsme předem vyřadili 6 kritérií, které byly vzhledem k věku našich respondentů zjevně irelevantní (například znázornění kloubu na končetinách, kresba profilu). Kresby tedy byly posuzovány z hlediska 45 kritérií.

Věkový průměr dětí v měsících je 57,38. Tedy pro lepší vizualizace jsou hodnoty zaneseny do grafu. Průměrný věk dětí (respondentů) je tedy 4 roky a 7 měsíců.

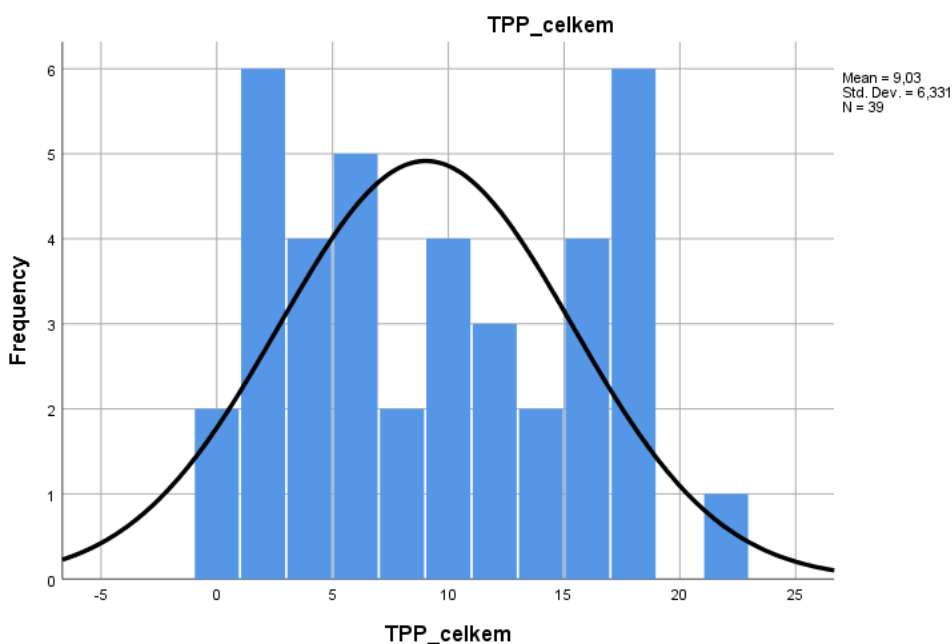

Graf.1.průměrný věk (zdroj: výstup z IBM SPSS)

7.3 Vyhodnocení testů

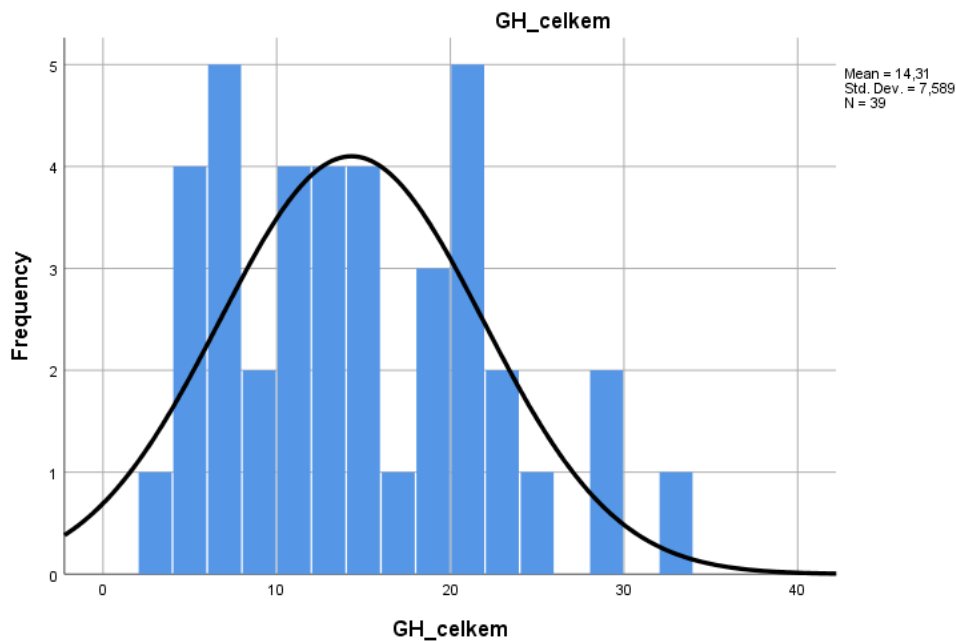
Vyhodnocovala jsem celkově 39 obrázků lidské postavy napříč mateřskou školou. V následujících grafech se nebere ohled na genderovou příslušnost.

Průměrné skóre v testu předškolní připravenosti je 9,03. Kdy se test skládá z 22 otázek. Do testu byly zapojeni všichni respondenti, přestože pro většinu nebyl test určen. Graf tak ukazuje průměrnou připravenost dětí.

Graf. 2 průměrný výsledek TTP (zdroj: výstup u IBM SPSS)

Z grafu je vidět průměrné skóre v testu Goodenough-Hariss draw test a to 14,31. Tento test je zaměřen na děti od 3 do 8 let a dle Stuart-Hamilton (2007) do 12 let. V testu v originálním znění respondent získá 51 bodů, z důvodu dětí předškolního věku byl test modifikován a jeho počet se o 6 položek zmenšil, tedy na 45.

Graf. 2 průměrný výsledek GH (zdroj: výstup u IBM SPSS)

Následně po zpracování všech výsledků do grafů, jsem si rozdělila výsledky dětí do tří skupin podle věku. Skupiny jsou od 3-4let, 5-6let a předškoláci.

Skupina 1. (3-4 roky)

Skupina má celkem 18 členů. Kresba postav této skupiny ve většině případů odpovídá ve vývoji kresby úrovni hlavonožce. Body podle Goodenough-Hariss draw test se pohybovaly v průměru 9,2 bodů. Většina postav měla hlavu a končetiny. Dále zde byly výrazně zobrazovány oči a ústa. U mnoha analyzovaných obrázků byl znatelný i nos. Z celkové skupiny vyčnívaly dvě děti. Jedna holčička a jeden chlapec.

Holčička (4,4) získala v testu 22 bodů. Její znázornění patří už do konvenčního stadia, kdy je patrný realismus postav. Dívka vybočuje hlavně tím, že znázornila dvojrozměrné horní končetiny, oblečení, uši a na očích nakreslila řasy. Tím splnila body 4a, 4b, 9a, 15a, 16a. Naopak u chlapce ve stejném věku tedy (4,4) je zobrazení postavy spíše v náznaku. Postava splnila dle testu pouze 3 body, tedy zobrazení hlavy, nohou a vlasů.

V porovnání skupiny podle pohlaví je znatelné, že děvčata svoje postavy kreslí více realisticky a jsou vývojově ve stádiu výše než chlapci.

I v této skupině jsem zkusila druhý test předškolního dítě, i když je k této skupině neadekvátní. Průměrné výsledky z toho to testu jsou 4,5 body. Tento test je velmi ovlivněný už výše zmíněnou holčičkou, která získala nejvyšší skóre.

Skupina 2. (5-6 let)

Tato skupina je má celkově 11. I tady je vidět větší úspěšnost v kresbě holčiček než chlapců. Dle testu Goodenough-Hariss draw test je průměrný výsledek 15 bodů. U postav byly ve většině znázorněny dvojdimenzionální horní končetiny. Většina dětí ztvárňuje kruhový nebo oválný trup postavy, na který různě připojují končetiny. Také jsou znázorňovány uši se zvukovody a dále oblečení. Najedeme i dvojdimenzionální ústa nebo otevřená ústa s chrupem. V této skupině se nedá říci, kdo vyčnívá svým nejvyšším skóre, ale nejmenší má nejstarší chlapeček (6,1). Tento chlapeček nakreslil pouze hlavu. Po konzultaci výsledku s paní ředitelkou jsem se dozvěděla, že chlapeček má za sebou mnoho prodělaných anestezií v raném věku a dle pedagogicko-psychologické poradny má přiznaného asistenta pedagoga. Nachází se zde i holčička (5,5) která má také přiznaného asistenta pedagoga a letos odchází ze školky.

U této skupiny jsem taky zkusila druhý test pro předškoláky. Jejich průměrný výsledek jsou 9,6. Zde na to má vliv hlavně nesrovnatelný počet dětí.

Skupina 3. (předškoláci)

V této skupině celkově 10 dětí, kdy a dva chlapci mají odklad. I zde je vidět v kresbě holčiček větší úspěšnost. V testu Goodenough-Hariss draw test většina dětí překročila 20 bodů. Největší pokrok je vidět v dvojdimenzionálních končetinách a správném počtu prstů. Musím však podotknout, že správné umístění paží se objevuje spíše zřídka. Ani uši nejsou podmínkou.

U předškoláků jsou nejvíce vidět rozdíly v druhém testu, který je zaměřený na skupinu těch to dětí. Rozdíly dětí v tom to testu jsou více individuální. Nejčastěji bylo špatné umístění paží na trupu. Další prvky postavy byly chybně znázorněny v malém počtu. V této skupině nejvíce vyčnívá chlapec (6,2), který dostal v obou testech nejvíce bodů. Dokonce v druhém testu měl plný počet. Po konzultaci s paní ředitelkou jsem zjistila, že u tohoto chlapce minulý rok byla snaha, aby mohl jít do školy o rok dříve. Nakonec žádosti nebylo vyhověno. Nejslabší výkon má holčička (5,8). Její zobrazení postavy je

spíše v přechodu mezi stadiem hlavonožce a konvenčním stádiem, podle klasifikace Vagnerové (2017) Její postava má jednodimenzionální končetiny, a trup je znázorněn kruhem mezi nohama.

Průměrný výsledek z Goodenough-Hariss testu je 19, 8 a z testu předškolní připravenosti pak 15,7

7.4 Ověření testů a hypotéz

Dále byly výsledky testů (Goodenough-Hariss test a test předškolní připravenosti) ověřovány pomocí Reliability s metodou výpočtu Cronbachovo alfa, a také byly ověřovány dvě hypotézy, které vyplynuly z vyhodnocování testů.

Hyp. 1.

Zda součtový skór obou testů je těsně asociován s věkem respondentů.

Pro ověření byly použity dva testy Kendellovo Tab_b a Spermonovo rho.

Hyp. 2.

Zda jsou výsledky obou testů podmíněny pohlavím respondentů.

Na otestování hypotézy byl použit Mann-Whitneyův U test.

Metoda reliability

Statistická charakteristika (reliabilita), která vyjadřuje nepřesnost testového měření. Patří mezi klasické teorie testů. Pro výpočet jsem zvolila metodu výpočtu za pomoci Cronbachovo Alfa. Tato metoda je založena na analýze vnitřní konzistence testů. Při výpočtu chceme, aby výsledek se blížil hodnotě 1,0.

Pro výpočet se používá tento vzoreček. (scio 2013)

$$\alpha = \frac{n}{n-1} \left(1 - \frac{\sum_{i=1}^n \sigma_{Y_i}^2}{\sigma_X^2} \right)$$

Obr. 6

Zvolené testy mají dobrou vnitřní konzistenci a lze s nimi pracovat jako s celkem.

Výsledky: TPP = 0,931; & GH = 0,921

Test Kenedellovo Tab_b

Tento test patří do skupiny statistických testů korelace, tedy vzájemných vztahů dvou proměnných. V testu se pracuje s Kendellovým korelačním koeficientem τ . Ten vychází z měření závislosti mezi pořadím dvou proměnných. Je vyjádřením rozdílu mezi

pravděpodobností, když jsou hodnoty v ve stejném pořadí a v opačném. Koeficient má při úplné shodě hodnotu 1 při opačné shodě je hodnota -1. výslednou hodnotu 0 můžeme dostat při úplné neshodě proměnných.

Vzorec pro výpočet: (Kiselačková, Šoltés 2017)

$$\tau_b = \frac{P - Q}{\sqrt{(P + Q + T_A) \times (P + Q + T_B)}}$$

Obr. 7

Spearmanův koeficient pořadové korelace

Patří jako předchozí test do skupiny statistických testů. Hodnotí monotónní vztahy. Dá se také vyjádřit, že hodnotí, jak dobrý je vztah mezi dvěma proměnnými. Tak jako předchozí koeficient dosahuje hodnot od -1 do 1. Tato korelace je ideální a nastane, když každá proměnná je ideální monotónní funkcí té druhé. (wikipedie)

$$r_s = \rho_{rg_X, rg_Y} = \frac{\text{cov}(rg_X, rg_Y)}{\sigma_{rg_X} \sigma_{rg_Y}}$$

Obr. 8

Výsledky testů ukazují na těsný kladný korelační vztah součtových skóru s věkem. Zde platí, čím blíže je výsledek v absolutní hodnotě 1, tím silnější je asociace mezi dvěma sledovanými jevy. Tedy, čím je dítě starší, tím vyššího skóru prokazatelně dosahuje:

věk*TPP_celkem (N=39) = tau_b 0,595 (p<0,001), rho=0,766 (p<0,001)

věk*GH_celkem (N=39) = tau_b 0,533 (P<0,001), rho=0,705 (p<0,001)

Mann-Whitneyův U test.

Tento test je neparametrickým testem, který srovná dvě skupin/ podmínky za předpokladu nezávislých vzorků. (Social science statistics) Každá hodnotě ve skupině přiřadíme pořadí. (neparametrický testy (vfu.cz))

$$U_B = n_1 * n_2 + \frac{n_2 * (n_2 + 1)}{2} - R_B \quad U_A = n_1 * n_2 + \frac{n_1 * (n_1 + 1)}{2} - R_A$$

Obr. 9

Obr.10

Výsledek testované hypotézy, ukazuje, že je ovlivněný pohlavím. Čísla ukazují, že jediná položka vykazuje statisticky průkazný rozdíl v dosaženém skóre mezi chlapci a dívkami to položka 15 v testu předškolní připravenosti (zkratka TPP15, U=265,5, p<0,05). Hranici statistické průkaznosti se blíží také položky GH07b (U=255,5, p=0,052) a GH10a (U=245,5, p=0,055). V těchto případech dívky prokazatelně častěji skórují výše. Všechny

ostatní položky jsou dle statistických výsledků tzv. genderfree (pohlaví nesouvisí s úspěšností v těchto položkách).

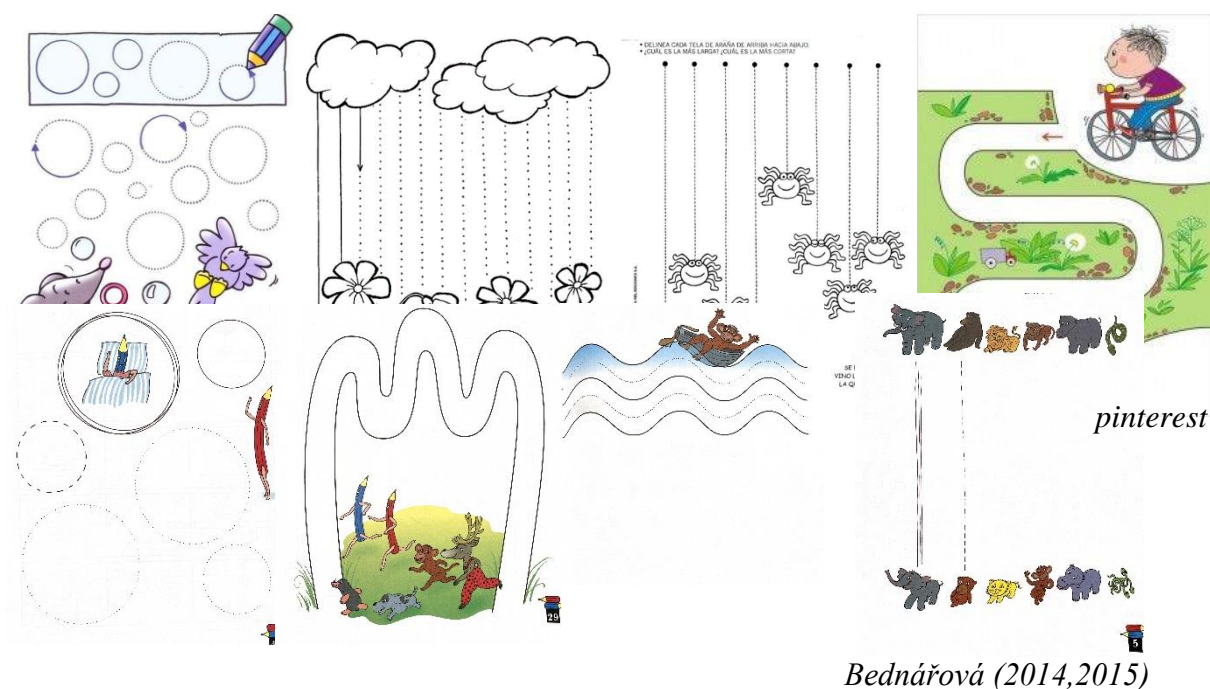
8 Pracovní listy

Čerpala jsem z webové stránky pinterest a z knih Jiřiny Bednářové *Mezi námi předškoláky – pro děti od 3 do 5 let* (2015) a *Mezi námi předškoláky – pro děti od 4 do 6 let*. (2014)

Skupina 1. (3-4 roky)

Pro tuto skupinu je charakteristické kresba čar, klubek, kruhů a křížů (Vágnerová 2017, Skorunková 2013, Langmaier s Krejčířovou 1998)

Vybrané pracovní listy

V této věkové skupině bychom měli podporovat vedení čáry bez přerušení, obkreslování tvarů kruhu.

Skupina 2. (5-6 let)

V této skupině se vývojově objevují pravoúhlé obrazce a trojúhelníky. (Vágnerová 2017, Skorunková 2013, Langmeier s Krejčířovou 1998)

Vybrané pracovní listy

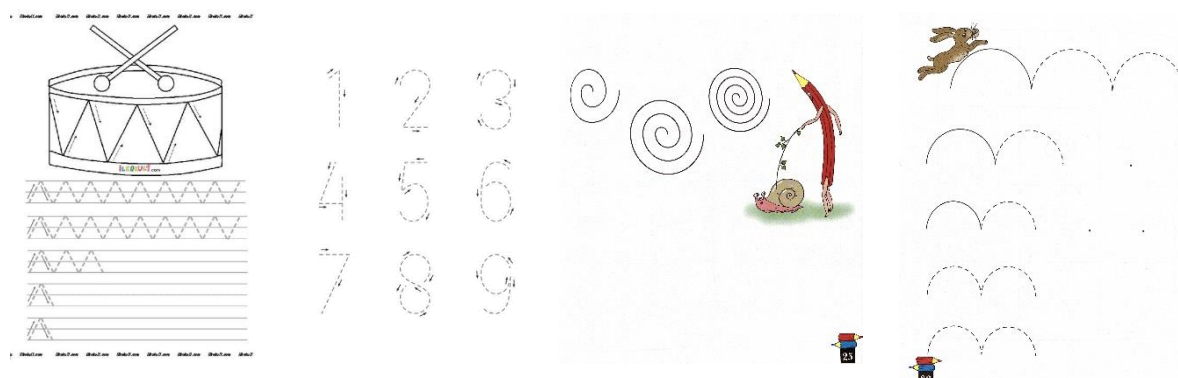
pinterest

Bednářová (2014,2015)

Skupina 3. (předškoláci a děti s odkladem)

Jelikož se nacházíme ve skupině dětí, který půjdou do školy příští rok, nebo mají odklad měli bychom vyhledávat pracovní listy více k podpoře dobrého startu a základní škole.

Pro tyto děti již je vhodné používat pracovní listy, které rozvíjejí složitější tvary, které již tvoří základ budoucího psacího písma a číslic. Příklady takových pracovních listů následují.

pinterest

Bednářová (2014,2015)

S používání grafomotorických listů, jako podporou grafické projevu dítěte, se naskytá riziko nezvolení adekvátního pracovního listu pro věkovou skupinu. Jak na internetových portálech (pinterest) tak v knihách se rodiče i pedagogové shledávají s pracovními listy, které nejsou rozděleny přesně podle věkových skupin. Často tak může nastat situace, že rodič zvolí věkově neadekvátní nevhodný pracovní list. Pracovní listy by měly být opatřeny údajem o věku, pro který je pracovní list optimální. Případně by bylo vhodné pracovní listy doplnit o stručný výtah obecných zákonitostí vývoje dětské kresby. Například: pro věkovou skupinu 3-4 let vybíráme pracovní listy, které se zaměřují na rozvoj vedení čar rovných, pro děti od ukončeného 4. roku doporučujeme začít používat pracovní listy, které procvičují kreslení čar vedených šikmým směrem.

Další riziko spojené s pracovními listy na rozvoj grafomotorických listů je informovanost o možnosti pracovních listů i pro levoruké děti.

9 Limity

Prvním největším limitem celé bakalářské práce byl vzniklý nouzový stav v důsledku koronavirové krize, který znemožnil získat data osobně a zapojit do analýzy výsledky přímého pozorování celého procesu kresby postavy. S tím souvisí i neznalost všech vnějších a vnitřních vlivů, které na jednotlivé respondenty působily při vzniku analyzovaného materiálu. Tím byla znemožněna možnost analyzovat celkové rozpoložení dítěte při kresbě, sledovat psychologický kontext (jakým způsobem dítě kreslí postavy, kde začíná s kresbou, jakou volí strategii, jaké při kresbě projevuje emoce atd.), fyziologický kontext (jakou zaujímá tělesnou pozici při kresbě, jaký má úchop kresebných nástrojů, jaké vykazuje tělesné napětí, tlak na psací nástroj atp.).

Dalším limitem daným vyvolaným koronavirovými okolnostmi byla praktická nemožnost získávat individuální souhlas zákonných zástupců. Protože se však jedná o přísně anonymizovanou studii, ve které byly podkladovým materiálem již existující kresby, byla data získána po dohodě s mateřskou školou v rámci souhlasu uděleného zákonnými zástupci mateřské školy v kontextu GDPR na začátku školního roku, byly tak dodrženy všechny zákonem stanovené podmínky.

V neposlední řadě mohla být limitem studie skutečnost, že při vyhodnocování kreseb se mohl nevědomky do procesu hodnocení promítnout můj subjektivní pohled na děti, které částečně znám z mého působení v mateřské škole v předchozích letech. Abychom riziko maximálně eliminovali, bylo vyhodnocení prováděno opakově, nikoli pouze jednou a u

každé kresby bylo uvedeno pouze pohlaví a věk dítěte a žádné jiné identifikační údaje. Do budoucích studií tohoto typu by bylo optimálně, kdyby kresby hodnotili souběžně dva nezávislí hodnotitelé, aby se efekt subjektivity maximálně eliminoval.

10 závěr

Cílem bakalářské práce byla analýza dětské kresby napříč vývojem dítěte v průběhu navštěvování mateřské školy. Hlavní závěr, který můžeme po vyhodnocení kreseb konstatovat je, že grafický projev dětí se postupně vyvíjí v souladu s neuropsychologickým vývojem, a že interindividuální rozdíly mezi výkony dětí v rámci stejné věkové skupiny mohou být velké. Můžeme tedy podotknout, že individuální vývoj a individualizovaná podpora dětské kresby je základem práce s dítětem. Důležitým aspekty, které vyplynuly ze zkušenosti s realizovaným výzkumem a které lze zobecnit je fakt, že je zásadní při analýze a podpoře rozvoje dětské kresby vždy dbát na celkový stav dítěte při tvorbě, jeho aktuální biopsychosociální podmínky.

Výzkum dětské kresby mi dal možnost rozšířit si stávající poznatky a celkový vhled do vývoje nejen dítěte, ale i samotné dětské kresby a jejich vzájemného prolnutí. Pro budoucí praxi v oblasti předškolního vzdělávání mi analýza dala možnost uvědomit si úskalí při rozvoji grafomotorických dovedností. Do nich patří uvědomění si, kam dítě patří dle jeho vývojového stupně a podle něj použít správné grafomotorické listy pro možný posun do dalšího stadia.

Podněty pro další výzkum grafomotoriky a dětské kresby vidím v prohloubení znalostí o dětské kresbě ve spojitost s jejich vnitřním stavem.

11 Použitá literatura

- BÄCKER-BRAUN, K. (2014). *Rozvoj inteligence u dětí od 3 do 6 let*. Praha: Grada ISBN 978-80-247-4798-9.
- BEDNÁŘOVÁ, J. (2017). *Mezi námi pastelkami: grafomotorická cvičení a rozvoj kresby pro děti od 3 do 5 let - 1. díl*. Brno: Computer Press, ISBN 80-251-0809-0.
- BEDNÁŘOVÁ, J. & ŠMARDOVÁ, V. (2007). *Diagnostika dítěte předškolního věku: co by dítě mělo umět ve věku od 3 do 6 let*. Brno: Computer Press, ISBN 978-80-251-1829-0.
- BEDNÁŘOVÁ, J. & ŠMARDOVÁ, V. (2010). *Školní zralost: co by mělo umět dítě před vstupem do školy*. Brno: Computer Press, ISBN 978-80-251-2569-4.
- BEDNÁŘOVÁ, J. & ŠMARDOVÁ, V. (2006). *Rozvoj grafomotoriky: jak rozvíjet kreslení a psaní*. Brno: Computer Press, ISBN 80-251-0977-1.
- BEDNÁŘOVÁ, J., DANDOVÁ, E. a kol. (2017). *Školní zralost a její diagnostika*. Praha: Raabe. ISBN 978-80-7496-319-3.
- BENDOVIČ, P. (2014). *Logopedická prevence: metodicko-didaktický materiál*. Hradec Králové: Gaudeamus. ISBN 978-80-7435-421-2.
- BENÍČKOVÁ, M. (2011). *Muzikoterapie a specifické poruchy učení*. Praha: Grada. ISBN 978-80-247-3520-7.
- BENÍŠKOVÁ, T. (2007). *První třídou bez pláče*. Praha: Grada. ISBN 978-80-247-1906-1.
- BYTEŠNÍKOVÁ, I. (2012). *Komunikace dětí předškolního věku*. Praha: Grada. ISBN 978-80-247-3008-0.
- COGNET, G. (2013). *Dětská kresba jako diagnostický nástroj*. Praha: Portál. ISBN 978-80-262-0499-2.
- Český statistický úřad (2019) [online]. *Počet dětí v mateřských školách v České republice* [cit. 2020-06-27]. Dostupné z: https://www.czso.cz/csu/czso/cr_od_roku_1989_skolky
- DOLEŽALOVÁ, J. (2010). *Rozvoj grafomotoriky v projektech*. Praha: Portál. ISBN 978-80-7367-693-3.
- DYLEVSKÝ, I. (2007) *Obecná kineziologie*. Praha: Grada. ISBN 978-80-247-1649-7.
- HELLBRÜGGE, T. (2010). *Prvních 365 dní v životě dítěte: psychomotorický vývoj kojence*. Praha: Grada. ISBN 978-80-247-3457-6.
- HUNT, M. M. (2015). *Dějiny psychologie*. Praha: Portál, 2015. ISBN 978-80-262-0898-3.

- JANDOUREK, J., CHVÁTALOVÁ H., ELBLOVÁ M. (1999). *Zdeněk Matějček: naděje není v kouzlech*. Praha: Portál. ISBN 80-7178-350-1.
- JUCOVIČOVÁ, D. & ŽÁČKOVÁ, H. (2014). *Je naše dítě zralé na vstup do školy?*. Praha: Grada. ISBN 978-80-247-4750-7.
- KISELÁKOVÁ, D. & ŠOLTÉS, M. (2017) *Modely řízení finanční výkonnosti: v teorii a praxi malých a středních podniků*. Praha: Grada Publishing, ISBN 978-80-271-0680-6.
- KOUBA, V. (1995). *Motorika dítěte*. České Budějovice: Jihočeská univerzita. ISBN 80-7040-137-0.
- KOZELKÁ, B. (2019) *Hraním ke psaní: Jak připravit předškoláka na psaní ve škole* [online]. Ostrava, [cit. 2020-06-27]. Dostupné z: https://www.google.com/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&source=web&cd=&ved=2ahUK EwjW5ZW376HqAhWNLewKHfkOC2cQFjAAegQIBhAB&url=http%3A%2F%2Fwww.ppp-ostava.cz%2Fwp-content%2Fuploads%2F2019%2F04%2FHran%25C3%25ADm-ke-psan%25C3%25AD_bro%25C5%25BEura.pdf&usg=AOvVaw0i-5FhszD86hyPMBhoR2gl. Brožura. Pedagogickopsychologická poradna.
- KULIŠŤÁK, P. (2017). *Klinická neuropsychologie v praxi*. Praha: Univerzita Karlova, nakladatelství Karolinum. ISBN 978-80-246-3068-7.
- KURIC, J. (1986) *Ontogenetická psychologie*. Praha: Státní pedagogické nakladatelství. ISBN 14-409-86
- KUTÁLKOVÁ, D. (2010). *Vývoj dětské řeči krok za krokem*. Praha: Grada, 2010. ISBN 978-80-247-3080-6
- LANGMEIER, J., KREJČÍŘOVÁ, D. & LANGMEIER, M. (2002). *Vývojová psychologie s úvodem do vývojové neurofyzologie*. Praha: H & H. ISBN 80-7319-016-8.
- LANGMEIER, J. & KREJČÍŘOVÁ, D. (1998). *Vývojová psychologie*. Praha: Grada. ISBN 80-7169-195-x.
- LEBL, J. (-) Růst a zrání dítěte. [online]. *Fakultní nemocnice Motol* [cit. 2020-06-27]. Dostupné z: <http://www.fnmotol.cz/kliniky-a-oddeleni/cast-pro-deti/pediatricka-klinika-uk-2-lf-a-fn-motol/pro-pacienty/informace-pro-pacienty/rust-a-zrani-ditete/>
- LINHART, J. (1967). *Psychologie učení*. Praha: Státní pedagogické nakladatelství. ISBN 14-016-67
- LIPNICKÁ, M. (2007). *Rozvoj grafomotoriky a podpora psaní: preventivní program, který pomáhá předcházet vzniku dysgrafie*. Praha: Portál. ISBN 978-80-7367-244-7.

- LOOSE, A. C., PIEKERT, N. & DIENER, G. (2007). *Grafomotorika pro děti předškolního věku: cvičení pro děti ve věku od 4 do 8 let*. Praha: Portál. ISBN 978-80-7367-256-0.
- Mann-Whitney U Test Calculator [online]*Social science statistic* [cit. 2020-06-27]. Dostupné z: <https://www.socscistatistics.com/tests/mannwhitney/>
- MATĚJČEK, Z. (TRAPKOVÁ, L.) (2017). *Rodiče a děti*. Praha: Nakladatelství Vyšehrad, spol s.r.o. ISBN 978-80-7429-859-2
- MERTIN, V. & GILLERNOVÁ, I. (2010). *Psychologie pro učitelky mateřské školy*. Praha: Portál. ISBN 978-80-7367-627-8.
- MLČÁKOVÁ, R. (2009). *Grafomotorika a počáteční psaní*. Praha: Grada. ISBN 978-80-247-2630-4.
- Modely klasické teorie testů (2013). [online]. *Scio: Moderní vzdělávání nejen ve škole! Pomáháme vzdělávání dětí...*[cit. 2020-06-27]. Dostupné z: <https://www.scio.cz/o-vzdelavani/teorie-a-metodika-testu/odborna-cast/modely-klasicke-teorie-testu/#reliabilita>
- Neparametrické testy: Mann-Whitneyův pořadový test [online] [cit. 2020-06-27]. Dostupné z: <https://cit.vfu.cz/statpotr/POTR/Teorie/Predn4/MannWhit.htm>
- OPRAVILOVÁ, E. (2016). *Předškolní pedagogika*. Praha: Grada. ISBN 978-80-247-5107-8.
- OTEVŘELOVÁ, H. (2016). *Školní zralost a připravenost*. Praha: Portál. ISBN 978-80-262-1092-4.
- PRESTON, P. (2005) *Testing children: a practitioner's guide to the assessment of mental development in infants and young children*. Cambridge, MA: Hogrefe. ISBN 0-88937-296-9.
- PŘÍHODA, V. (1963) *Ontogeneze lidské psychiky I*. Praha: Státní pedagogické nakladatelství. ISBN 14-411-71
- PUGNEROVÁ, M. (2019). *Psychologie: pro studenty pedagogických oborů*. Praha: Grada. ISBN 978-80-271-0532-8.
- PUGNEROVÁ, M. & KVINTOVÁ, J. (2016). *Přehled poruch psychického vývoje*. Praha: Grada. ISBN 978-80-247-5452-9
- ŘÍČAN, P. (2014) *Cesta životem: [vývojová psychologie]*. Praha: Portál. ISBN 978-80-262-0772-6.
- SCHWARTZOVÁ, M. (2016) *Neuroimunita: Jak udržet mozek zdraví a mladý*. Brně: BizBooks. ISBN 9788026505228.

- SKORUNKOVÁ, R. (2013). *Základy vývojové psychologie*. Hradec Králové: Gaudeamus. ISBN 978-80-7435-253-9.
- SLAMĚNÍK, I. (2011). *Emoce a interpersonální vztahy*. Praha: Grada. ISBN 978-80-247-3311-1.
- Spearmanův poziční korelační koeficient - Spearman's rank correlation coefficient. In: *Wikipedia: the free encyclopedia* [online]. San Francisco (CA): Wikimedia Foundation, 2001- [cit. 2020-06-27]. Dostupné z: https://cs.qwe.wiki/wiki/Spearman%27s_rank_correlation_coefficient
- STUART-HAMILTON, I. (2007) *Dictionary of psychological testing, assessment, and treatment*. Philadelphia: Jessica Kingsley Publishers. ISBN 978-1-84310-494-0.
- SYSLOVÁ, Z., KRATOCHVÍLOVÁ, J. & FIKAROVÁ, T. (2018). *Pedagogická diagnostika v MŠ: práce s portfoliem dítěte*. Praha: Portál. ISBN 978-80-262-1324-6.
- ŠVESTKOVÁ, O., DRUGA, R. a kol. (2017) *Rehabilitace motoriky člověka: fyziologie a léčebné postupy*. Praha: Grada Publishing. ISBN 978-80-271-0084-2.
- THOMPSON, B. N. (2017). Theory of Mind: Understanding Others in a Social World) [online]. *Psychology Today* [cit. 2020-06-27]. Dostupné z: <https://www.psychologytoday.com/us/blog/socioemotional-success/201707/theory-mind-understanding-others-in-social-world>
- TROJAN, S. (2005) *Fyziologie a léčebná rehabilitace motoriky člověka*. Praha: Grada. ISBN 80-247-1296-2.
- UŽDIL, J. (1980). *Čáry, klikyháky, paňáci a auta, výtvarný projev a psychický život dítěte*. Praha: Státní pedagogické nakladatelství. ISBN 14-583-80
- VALENTA, M., MICHALÍK, J. & LEČBYCH, M. (2018). *Mentální postižení. 2., přepracované a aktualizované vydání*. Praha: Grada. ISBN 978-80-271-0378-2.
- VÁGNEROVÁ, M. (2012). *Vývojová psychologie: dětství a dospívání*. Praha: Karolinum. ISBN 978-80-246-2153-1.
- VÁGNEROVÁ, M. (2017) *Vývoj dětské kresby a její diagnostické využití*. Praha: Raabe. ISBN 978-80-7496-333-9.
- VYSKOTOVÁ, J. & MACHÁČKOVÁ, K. (2013) *Jemná motorika: vývoj, motorická kontrola, hodnocení a testování*. Praha: Grada. ISBN 978-80-247-4698-2.
- WEDLICHOVÁ, I. (2010). *Vývojová psychologie*. [skripta]. Ústí nad Labem: Univerzita J.E. Purkyně, 2010. ISBN 978-80-7414-320-5.
- ZACHAROVÁ, E. & ŠIMÍČKOVÁ-ČÍŽKOVÁ, J. (2011). *Základy psychologie pro zdravotnické obory*. Praha: Grada. ISBN 978-80-247-4062-1.

ZELINKOVÁ, O. (2003). *Poruchy učení: specifické vývojové poruchy čtení, psaní a dalších školních dovedností*. Praha: Portál. ISBN 80-7178-800-7.

Předškolní poradna (2019) [online]. *Je opravdu nutné správně držet tužku* [cit. 2020-06-27]. Dostupné z: <https://predskolniporadna.cz/je-opravdu-nutne-spravne-drzet-tuzku/>

Slovník cizích slov (2019) [online]. [cit. 2020-06-27]. Dostupné z: <https://slovník-cizich-slov.abz.cz/>

11.1 Seznam obrázků

Obr. 1.

LOOSE, A. C., PIEKERT, N. & DIENER, G. (2007). *Grafomotorika pro děti předškolního věku: cvičení pro děti ve věku od 4 do 8 let*. Praha: Portál. ISBN 978-80-7367-256-0.

Obr. 2. a Obr. 3.

DOLEŽALOVÁ, J. (2010). *Rozvoj grafomotoriky v projektech*. Praha: Portál. ISBN 978-80-7367-693-3.

Obr.4

Museo della Scuola [online]. *Fanciullo con disegno di G.F. Caroto* [cit. 2020-06-27]. Dostupné z: <http://www.museodellascuola.it/wp2/fanciullo-con-disegno-di-giovan-francesco-caroto/>

Obr. 5

LANGMEIER, J. & KREJČÍŘOVÁ, D. (1998). *Vývojová psychologie*. Praha: Grada. ISBN 80-7169-195-x.

Obr. 6

Modely klasické teorie testů (2013)[online]. *Scio: Moderní vzdělávání nejen ve škole! Pomáháme vzdělávání dětí...*[cit. 2020-06-27]. Dostupné z: <https://www.scio.cz/o-vzdelavani/teorie-a-metodika-testu/odborna-cast/modely-klasicke-teorie-testu/#reliabilita>

Obr. 7

KISELÁKOVÁ, D. & ŠOLTÉS, M. (2017) *Modely řízení finanční výkonnosti: v teorii a praxi malých a středních podniků*. Praha: Grada Publishing, ISBN 978-80-271-0680-6.

Obr. 8

Spearmanův poziční korelační koeficient - Spearman's rank correlation coefficient. In: *Wikipedia: the free encyclopedia* [online]. San Francisco (CA): Wikimedia Foundation,

2001- [cit. 2020-06-27]. Dostupné z:
https://cs.qwe.wiki/wiki/Spearman%27s_rank_correlation_coefficient

Obr. 9,10

Neparametrické testy: Mann-Whitneyův pořadový test [online] [cit. 2020-06-27].
Dostupné z: <https://cit.vfu.cz/statpotr/POTR/Teorie/Predn4/MannWhit.htm>

Pracovní listy

BEDNÁŘOVÁ, J. (2014) *Mezi námi předškoláky 4-6let: všestranná příprava dítěte do školy: pro děti od 4 do 6 let (2.díl)*. Brno: Edika ISBN 978-80-266-0602-4.

Bednářová, J. (2015). *Mezi námi předškoláky: všestranná příprava dítěte do školy pro děti od 3 do 5 let*. Brno: Edika, ISBN 978-80-266-0626.

Pinterest [online]. [cit. 2020-06-27]. <https://cz.pinterest.com/>

11.2 Seznam příloh

Příloha 1.

COGNET, G. (2013). *Dětská kresba jako diagnostický nástroj*. Praha: Portál. ISBN 978-80-262-0499-2.

příloha 2.

VÁGNEROVÁ, M. (2017) *Vývoj dětské kresby a její diagnostické využití*. Praha: Raabe. ISBN 978-80-7496-333-9.

Příloha 3. tab. 1

Příloha 4. tab. 2

Příloha 5. tab. 3

Příloha 6 tab. 4 zdroj: výstup u IBM SPSS

Příloha 7 tab. 5 zdroj: výstup u IBM SPSS

Příloha 8. tab. 6 zdroj: výstup u IBM SPSS

Příloha 9. Tab 7 zdroj: výstup u IBM SPSS

Tab. 8 zdroj: výstup u IBM SPSS

Tab. 9 zdroj: výstup u IBM SPSS

Příloha 10 Tab. 10 zdroj: výstup u IBM SPSS

Příloha 11 tab. 11 zdroj: výstup u IBM SPSS

Příloha 12 obr. 11

Příloha 13 obr. 12

Příloha 14 obr. 13

Příloha 15 obr. 14

Příloha 16 obr. 15

Příloha 17 obr. 16

Příloha18. – souhlas

12 Přílohy

příloha 1. Goodeough-Hariss draw test

1. Zobrazení hlavy.
2. Zobrazení nohy.
3. Zobrazení ruce.
- 4a. Zobrazen trup (jakékoli naznačení trupu, třeba i jen jedinou rovnou čarou uprostřed).
- 4b. Délka trupu je větší než šířka.
- 4c. Naznačená ramena (bod se uděluje striktně za splnění položky, pouhý oválný tvar není hodnocen... dokonale obdélníkový trup není hodnocen bodem, jediné pokud jsou úhly zaoblené...).
- 5a. Paže a nohy jsou připojeny k trupu (nezáleží na tom, kde... ke krku nebo ke spojení hlavy s trupem).
- 5b. Nohy připojené k trupu, paže připojené k trupu na správném místě (hodnotí se striktně, zvláště pokud bod 4c nebyl splněn).
- 6a. Zobrazen krk.
- 6b. Linie krku je pokračováním hlavy, trupu nebo obou.
- 7a. Zobrazení očí.
- 7b. Zobrazen nos.
- 7c. Zobrazena ústa.
- 7d. Nos a ústa zároveň; naznačeny rty (každé dvojrozměrné zachycení – tedy d šířky – reálného tvaru nosu je tolerováno; rovnoramenný nešikovně proveden trojúhelník znamená bod, pokud se základna nachází dole; ústa znamenají bod pokud jsou nakreslená dvojrozměrně a pokud je patrná linie oddělující oba rty).
- 7e. Naznačené nosní díry (nos zobrazený jen dvěma body znamená bod 7e a 7f ale už nic za 7d).

- 14b. Motorická koordinace. Linie typu B (všechny linie pevně spojeny ve správných místech; tento bod je založen na mnohem přísnější interpretaci pravidel daných v předcházejícím bodě).
- 14c. Motorická koordinace. Linie hlavy (bod je udělen jen tehdy, pokud je tvar hlavy složitější než jen kruh nebo nevyvedená elipsa).
- 14d. Motorická koordinace. Linie trupu (stejně poznámky jako v předcházejícím bodě, pouze aplikované na trup).
- 14e. Motorická koordinace. Paže a nohy (paže a nohy musí být bez nepravidel, nosí a bez zúžení v místě spojení s tělem; paže a nohy musí být vyobrazeny dvojirozměrně).
- 14f. Motorická koordinace. Rysy tváře (taky musí být symetrické; oči, nos a ústa musí být nakresleny dvojrozměrně; tento bod je snadněji dosažitelný u kreseb z profilu než u kreseb zepředu).
- 15a. Zobrazení uší.
- 15b. Uši zobrazeny ve správné pozici a se správnými proporcemi (ucho musí být větší, než je jeho šířka; u kreseb z profilu je třeba, aby byly zobrazeny detaily, například tečka naznačující zvukovod).
- 16a. Detail očí. Obočí, řasy nebo oboje.
- 16b. Detail očí. Naznačená zornička.
- 16c. Detail očí. Proporce (šířka musí být větší než výška).
- 16d. Detail očí. Pohled dopředu u kreseb z profilu (kresba musí být z profilu a oko musí být zachyceno perspektivně).
- 17a. Naznačené čelo a brada (u kreseb zepředu musí být zobrazeny oči a ústa a musí zůstat dostatečný prostor nad očima, aby se naznačilo čelo, a pod ústy k vyobrazení brady; je třeba hodnotit opatrně).
- 17b. Přesah brady (bod se dá udělit prakticky jen u kreseb z profilu, nicméně je udělen u kreseb zepředu, pokud je tvar brady nějakým způsobem naznačen).
- 18a. Kresba z profilu nanejvýš s jednou chybou (je tolerována jedna z následujících chyb: transparence, nohy nejsou z profilu, paže jsou připojeny k obrysu zad a natažené dopředu).
- 18b. Správný profil (kresba musí být provedena skutečně z profilu, bez chyby, bez transparence, kromě tvaru očí, který nemusí být brán v úvahu).

- 8a. Zobrazení vlasů.
- 8b. Vlasy přesahující obvod hlavy a bez transparence (lebka nesmí prosvítat). Lepší vyobrazení než čmáranice.
- 9a. Zobrazeno oblečení (většinou první náznaky spočívají v řadě knoflíků uprostřed trupu; nebo v klobouku...).
- 9b. Dva neprůhledné kusy oblečení.
- 9c. Obrázek zcela bez transparence, vyobrazení horní a dolní části oblečení.
- 9d. Čtyři nebo více částí oblečení jasně naznačených (tyto čtyři kusy by měly být z následujícího seznamu: klobouk, boty, saka nebo kabáty, košile, límec, kravata, pásek nebo šle, kalhoty).
- 9e. Kompletní oblek, bez naivity (definovaný a rozpoznatelný).
- 10a. Naznačené prsty (na obou rukou, pokud jsou zobrazeny obě ruce; pokud je na obrázku jen jedna ruka, na které jsou prsty, je třeba přidělit bod).
- 10b. Přesný počet prstů.
- 10c. Dva rozměry prstů, delší než širší, a úhel mezi nimi nepřekračuje 180°.
- 10d. Protikladné postavení palce (zřejmý rozdíl mezi palcem a ostatními prsty, to je třeba zdůraznit).
- 10e. Ruce zobrazené odlišně než prsty a paže.
- 11a. Klouby paží, loket či rameno nebo obojí. (Je třeba, aby loket byl ohnutý – ne zakulacený – přibližně uprostřed paže; je třeba, aby byla křivka v místě připojení jako vyobrazení ramene).
- 11b. Klouby nohou, koleno, kyčle nebo obojí. (Je třeba, aby koleno bylo, stejně jako loket, ohnuté přibližně uprostřed nohy; pokud se vnitřní linie nohy setkávají v místě spojení s tělem, udělíme bod; malé děti kreslí nohy obvykle velmi daleko od sebe).
- 12a. Proporce hlavy (plocha hlavy musí být mezi polovinou a desetinou plochy těla).
- 12b. Proporce paží. (Paže musí mít stejnou délku jako trup nebo být o něco delší, ale nesmějí dosahovat až ke kolenům.)
- 12c. Proporce nohou (délka nohou by měla být někde mezi výškou trupu a jejím dvojnásobkem).
- 12d. Proporce chodidel.
- 12e. Paže a nohy vyobrazené dvojrozměrně.
13. Znatelná pata.
- 14a. Motorická koordinace. Linie typu A (všechny linie dostatečně pevně a setkávají se většinou v místech napojení, čistě, bez velkého přetahování či obtahování a příliš velkého bílého prostoru mezi jejich konci).

Příloha 2. Hodnocení kresby lidské postavy pro děti předškolního věku

1. Oči	Oči jsou dvoudimenzionální, je vyznačena panenka.	
2. Nos	Nos – jakýkoli způsob znázornění.	
3. Nos	Nos je dvoudimenzionální.	
4. Ústa	Ústa jsou dvoudimenzionální.	
5. Vlasy	Vlasy – jakýkoli způsob znázornění.	
6. Krk	Krk – jakýkoli způsob znázornění.	
7. Krk	Krk je dvoudimenzionální a má přiměřené proporce (nesmí být stejně široký jako trup).	
8. Trup	Trup je dvoudimenzionální.	
9. Trup	Proporce trupu – výška je větší než šířka.	
10. Paže	Obě paže jsou dvoudimenzionální.	
11. Paže	Proporce paží – délka je větší než šířka (lze hodnotit jen pokud jsou paže zobrazeny dvěma čarami).	
12. Paže	Paže jsou připojeny k trupu.	
13. Paže	Paže jsou připojeny k trupu ve správném místě.	
14. Ruce	Ruce jsou oddělené od paží.	
15. Prsty	Prsty – jakýkoli způsob znázornění.	
16. Prsty	Prsty ve správném počtu.	
17. Nohy	Nohy jsou dvoudimenzionální.	
18. Nohy	Proporce nohou – délka je větší než šířka (lze hodnotit jen pokud jsou nohy zobrazeny dvěma čarami).	
19. Nohy	Nohy jsou připojeny k trupu.	
20. Chodidla	Chodidla – jakýkoli způsob znázornění.	
21. Chodidla	Chodidla jsou dvoudimenzionální.	
22. Oděv	Jakýkoli náznak oblečení (knoflíky, vybarvení).	

Příloha 3.

Tab. 1 průměrné výsledky skupiny 3-4 roky

skupina 3-4 let		
	GH	TPP
	23	17
	9	3
	12	11
	12	8
	7	2
	7	3
	5	1
	10	5
	15	9
Průměr dívky	11,11111	6,555556
	14	6
	5	2
	12	5
	3	0
	7	2
	4	1
	8	5
	7	2
	5	0
průměr chlapci	7,222222	2,555556
celkový průměr	9,166667	4,555556

Příloha 4.

Tab. 2. průměrné výsledky skupiny 5-6let

skupina 5-6 let		
	GH	TPP
	11	4
	21	15
	20	14
	19	10
	21	14
	10	12
	13	9
Průměr dívky	16,42857	11,14286
	18	11
	6	3
	11	5
	15	9
průměr chlapci	12,5	7
celkový průměr	15	9,636364

Příloha 5.

Tab. 3 průměrné výsledky skupiny předškoláků

předškoláci		
	GH	TPP
	18	15
	14	8
	19	18
	19	17
	15	17
	23	18
		9
Průměr dívky	18	14,57143
	20	16
	21	18
	32	22
	17	15
průměr chlapci	22,5	17,75
celkový průměr	19,8	15,72727

Příloha 6.

Tab. 4 deskriptivní statistika pro celkové skóry v testech

		Statistics	
		TPP_celkem	GH_celkem
N	Valid	39	39
	Missing	0	0
Mean		9,03	14,31
Median		9,00	13,00
Std. Deviation		6,331	7,589
Minimum		0	3
Maximum		22	32
Percentiles	25	3,00	7,00
	50	9,00	13,00
	75	15,00	20,00

Příloha 7. – reliabilita

Tab. 5 reliabilita TPP

	Item-Total Statistics			
	Scale Mean if Item Deleted	Scale Variance if Item Deleted	Corrected Item- Total Correlation	Cronbach's Alpha if Item Deleted
TPP01	8,47	37,716	,495	,930
TPP02	8,13	39,955	,206	,933
TPP03	8,61	38,678	,351	,932
TPP04	8,74	37,334	,671	,926
TPP05	8,21	38,117	,517	,929
TPP06	8,76	38,240	,517	,929
TPP07	8,79	38,495	,493	,929
TPP08	8,42	36,196	,759	,924
TPP09	8,71	37,454	,622	,927
TPP10	8,55	36,038	,793	,924
TPP11	8,61	36,299	,766	,924
TPP12	8,24	37,537	,607	,927
TPP13	8,79	38,279	,539	,929
TPP14	8,58	36,304	,754	,925
TPP15	8,39	36,353	,737	,925
TPP16	8,74	38,199	,501	,929
TPP17	8,68	37,141	,661	,926
TPP18	8,76	37,645	,639	,927
TPP19	8,47	36,364	,725	,925
TPP20	8,37	37,428	,558	,928
TPP21	8,66	37,853	,514	,929
TPP22	8,76	38,023	,561	,928

Příloha 8. – reliabilita

Tab. 6 reliabilita GH

Item-Total Statistics				
	Scale Mean if Item Deleted	Scale Variance if Item Deleted	Corrected Item- Total Correlation	Cronbach's Alpha if Item Deleted
GH01	13,33	57,123	,181	,921
GH02	13,38	56,453	,261	,921
GH03	13,41	55,985	,328	,920
GH04a	13,64	52,762	,663	,917
GH04b	13,92	52,547	,671	,917
GH04c	14,26	55,933	,480	,920
GH05a	13,64	53,973	,483	,919
GH05b	14,18	55,151	,461	,919
GH06a	14,08	54,915	,394	,920
GH06b	13,67	52,860	,636	,917
GH07a	13,36	56,657	,262	,921
GH07b	13,51	54,783	,435	,920
GH07c	13,44	55,937	,303	,921
GH07d	14,18	55,151	,461	,919
GH07e	14,15	56,555	,163	,922
GH08a	13,54	54,466	,467	,919
GH08b	14,23	55,866	,408	,920
GH09a	13,82	53,046	,581	,918
GH09b	14,26	55,933	,480	,920
GH09c	14,23	55,498	,501	,919
GH09d	14,31	57,587	,000	,922
GH09e	14,28	56,839	,299	,921
GH10a	13,69	52,587	,665	,917
GH10b	14,13	54,904	,439	,920
GH10c	14,18	54,625	,569	,918
GH10d	14,28	56,839	,299	,921
GH10e	14,15	55,239	,408	,920
GH12a	14,15	56,239	,222	,922
GH12b	14,26	55,933	,480	,920
GH12c	14,26	55,933	,480	,920
GH12d	13,79	53,641	,497	,919
GH12e	14,05	53,629	,581	,918
GH13	14,13	54,746	,468	,919
GH14a	13,95	51,576	,827	,915

GH14b	14,26	55,933	,480	,920
GH14c	14,31	57,587	,000	,922
GH14d	14,31	57,587	,000	,922
GH14e	14,26	56,406	,337	,920
GH14f	14,08	53,757	,583	,918
GH15a	13,92	53,915	,474	,919
GH15b	14,05	53,839	,547	,918
GH16a	14,13	54,167	,571	,918
GH16b	13,92	53,441	,542	,918
GH16c	14,23	57,287	,055	,922
GH17a	14,23	56,130	,342	,920

Příloha 9. – Korelace

Tab. 7. - korelace celkových skóre s věkem

Descriptive Statistics			
	Mean	Std. Deviation	N
Věk (měs)	57,38	13,216	39
TPP_celkem	9,03	6,331	39
GH_celkem	14,31	7,589	39

Tab. 8 - korelace celkových skóre s věkem

Correlations			
		TPP_celkem	GH_celkem
Věk (měs)	Pearson Correlation	,753**	,705**
	Sig. (2-tailed)	,000	,000
	Sum of Squares and Cross-products	2395,615	2688,385
	Covariance	63,043	70,747
	N	39	39

** . Correlation is significant at the 0.01 level (2-tailed).

Tab. 9 - Nonparametric Correlations

Correlations				
		TPP_celkem	GH_celkem	
Kendall's tau_b	Věk (měs)	Correlation Coefficient	,595**	,533**
		Sig. (2-tailed)	,000	,000
		N	39	39
Spearman's rho	Věk (měs)	Correlation Coefficient	,766**	,705**
		Sig. (2-tailed)	,000	,000
		N	39	39

Příloha 10 - mezipohlavní rozdíly

Tab. 10 -TPP

Hypothesis Test Summary				
	Null Hypothesis	Test	Sig.	Decision
1	The distribution of TPP01 is the same across categories of Pohlaví.	Independent-Samples Mann-Whitney U Test	,138 ¹	Retain the null hypothesis.
2	The distribution of TPP02 is the same across categories of Pohlaví.	Independent-Samples Mann-Whitney U Test	,190 ¹	Retain the null hypothesis.
3	The distribution of TPP03 is the same across categories of Pohlaví.	Independent-Samples Mann-Whitney U Test	,408 ¹	Retain the null hypothesis.
4	The distribution of TPP04 is the same across categories of Pohlaví.	Independent-Samples Mann-Whitney U Test	,292 ¹	Retain the null hypothesis.
6	The distribution of TPP05 is the same across categories of Pohlaví.	Independent-Samples Mann-Whitney U Test	,146 ¹	Retain the null hypothesis.
6	The distribution of TPP06 is the same across categories of Pohlaví.	Independent-Samples Mann-Whitney U Test	,967 ¹	Retain the null hypothesis.
7	The distribution of TPP07 is the same across categories of Pohlaví.	Independent-Samples Mann-Whitney U Test	,790 ¹	Retain the null hypothesis.
8	The distribution of TPP08 is the same across categories of Pohlaví.	Independent-Samples Mann-Whitney U Test	,392 ¹	Retain the null hypothesis.
9	The distribution of TPP09 is the same across categories of Pohlaví.	Independent-Samples Mann-Whitney U Test	,467 ¹	Retain the null hypothesis.
10	The distribution of TPP10 is the same across categories of Pohlaví.	Independent-Samples Mann-Whitney U Test	,190 ¹	Retain the null hypothesis.

Asymptotic significances are displayed. The significance level is ,05.

¹Exact significance is displayed for this test.

Hypothesis Test Summary				
	Null Hypothesis	Test	Sig.	Decision
11	The distribution of TPP11 is the same across categories of Pohlaví.	Independent-Samples Mann-Whitney U Test	,408 ¹	Retain the null hypothesis.
12	The distribution of TPP12 is the same across categories of Pohlaví.	Independent-Samples Mann-Whitney U Test	,377 ¹	Retain the null hypothesis.
13	The distribution of TPP13 is the same across categories of Pohlaví.	Independent-Samples Mann-Whitney U Test	1,000 ¹	Retain the null hypothesis.
14	The distribution of TPP14 is the same across categories of Pohlaví.	Independent-Samples Mann-Whitney U Test	,769 ¹	Retain the null hypothesis.
15	The distribution of TPP15 is the same across categories of Pohlaví.	Independent-Samples Mann-Whitney U Test	,025 ¹	Reject the null hypothesis.
16	The distribution of TPP16 is the same across categories of Pohlaví.	Independent-Samples Mann-Whitney U Test	,967 ¹	Retain the null hypothesis.
17	The distribution of TPP17 is the same across categories of Pohlaví.	Independent-Samples Mann-Whitney U Test	,372 ¹	Retain the null hypothesis.
18	The distribution of TPP18 is the same across categories of Pohlaví.	Independent-Samples Mann-Whitney U Test	,790 ¹	Retain the null hypothesis.

Asymptotic significances are displayed. The significance level is ,05.

¹Exact significance is displayed for this test.

Hypothesis Test Summary				
	Null Hypothesis	Test	Sig.	Decision
19	The distribution of TPP19 is the same across categories of Pohlaví.	Independent-Samples Mann-Whitney U Test	,210 ¹	Retain the null hypothesis.
20	The distribution of TPP20 is the same across categories of Pohlaví.	Independent-Samples Mann-Whitney U Test	,424 ¹	Retain the null hypothesis.
21	The distribution of TPP21 is the same across categories of Pohlaví.	Independent-Samples Mann-Whitney U Test	,510 ¹	Retain the null hypothesis.
22	The distribution of TPP22 is the same across categories of Pohlaví.	Independent-Samples Mann-Whitney U Test	,790 ¹	Retain the null hypothesis.
23	The distribution of TPP_celkem is the same across categories of Pohlaví.	Independent-Samples Mann-Whitney U Test	,092 ¹	Retain the null hypothesis.

Asymptotic significances are displayed. The significance level is ,05.

¹Exact significance is displayed for this test.

Příloha 11- mezipohlavní rozdílý

Tab. 11 - GH

Hypothesis Test Summary				
	Null Hypothesis	Test	Sig.	Decision
1	The distribution of GH01 is the same across categories of Pohlaví.	Independent-Samples Mann-Whitney U Test	.769 ¹	Retain the null hypothesis.
2	The distribution of GH02 is the same across categories of Pohlaví.	Independent-Samples Mann-Whitney U Test	.706 ¹	Retain the null hypothesis.
3	The distribution of GH03 is the same across categories of Pohlaví.	Independent-Samples Mann-Whitney U Test	.221 ¹	Retain the null hypothesis.
4	The distribution of GH04a is the same across categories of Pohlaví.	Independent-Samples Mann-Whitney U Test	.475 ¹	Retain the null hypothesis.
5	The distribution of GH04b is the same across categories of Pohlaví.	Independent-Samples Mann-Whitney U Test	.408 ¹	Retain the null hypothesis.
6	The distribution of GH04c is the same across categories of Pohlaví.	Independent-Samples Mann-Whitney U Test	.944 ¹	Retain the null hypothesis.
7	The distribution of GH05a is the same across categories of Pohlaví.	Independent-Samples Mann-Whitney U Test	.856 ¹	Retain the null hypothesis.
8	The distribution of GH05b is the same across categories of Pohlaví.	Independent-Samples Mann-Whitney U Test	.922 ¹	Retain the null hypothesis.
9	The distribution of GH06a is the same across categories of Pohlaví.	Independent-Samples Mann-Whitney U Test	.566 ¹	Retain the null hypothesis.
10	The distribution of GH06b is the same across categories of Pohlaví.	Independent-Samples Mann-Whitney U Test	.824 ¹	Retain the null hypothesis.

Asymptotic significances are displayed. The significance level is .05.

¹Exact significance is displayed for this test.

Hypothesis Test Summary				
	Null Hypothesis	Test	Sig.	Decision
11	The distribution of GH07a is the same across categories of Pohlaví.	Independent-Samples Mann-Whitney U Test	.547 ¹	Retain the null hypothesis.
12	The distribution of GH07b is the same across categories of Pohlaví.	Independent-Samples Mann-Whitney U Test	.052 ¹	Retain the null hypothesis.
13	The distribution of GH07c is the same across categories of Pohlaví.	Independent-Samples Mann-Whitney U Test	.922 ¹	Retain the null hypothesis.
14	The distribution of GH07d is the same across categories of Pohlaví.	Independent-Samples Mann-Whitney U Test	.528 ¹	Retain the null hypothesis.
15	The distribution of GH07e is the same across categories of Pohlaví.	Independent-Samples Mann-Whitney U Test	.154 ¹	Retain the null hypothesis.
16	The distribution of GH08a is the same across categories of Pohlaví.	Independent-Samples Mann-Whitney U Test	.566 ¹	Retain the null hypothesis.
17	The distribution of GH08b is the same across categories of Pohlaví.	Independent-Samples Mann-Whitney U Test	.475 ¹	Retain the null hypothesis.
18	The distribution of GH09a is the same across categories of Pohlaví.	Independent-Samples Mann-Whitney U Test	.878 ¹	Retain the null hypothesis.

Asymptotic significances are displayed. The significance level is .05.

¹Exact significance is displayed for this test.

Hypothesis Test Summary				
	Null Hypothesis	Test	Sig.	Decision
19	The distribution of GH09b is the same across categories of Pohlaví.	Independent-Samples Mann-Whitney U Test	.944 ¹	Retain the null hypothesis.
20	The distribution of GH09c is the same across categories of Pohlaví.	Independent-Samples Mann-Whitney U Test	.878 ¹	Retain the null hypothesis.
21	The distribution of GH09d is the same across categories of Pohlaví.	Independent-Samples Mann-Whitney U Test	1,000 ¹	Retain the null hypothesis.
22	The distribution of GH09e is the same across categories of Pohlaví.	Independent-Samples Mann-Whitney U Test	.812 ¹	Retain the null hypothesis.
23	The distribution of GH10a is the same across categories of Pohlaví.	Independent-Samples Mann-Whitney U Test	.055 ¹	Retain the null hypothesis.
24	The distribution of GH10b is the same across categories of Pohlaví.	Independent-Samples Mann-Whitney U Test	1,000 ¹	Retain the null hypothesis.
25	The distribution of GH10c is the same across categories of Pohlaví.	Independent-Samples Mann-Whitney U Test	.528 ¹	Retain the null hypothesis.
26	The distribution of GH10d is the same across categories of Pohlaví.	Independent-Samples Mann-Whitney U Test	.812 ¹	Retain the null hypothesis.

Asymptotic significances are displayed. The significance level is .05.

¹Exact significance is displayed for this test.

Hypothesis Test Summary				
	Null Hypothesis	Test	Sig.	Decision
27	The distribution of GH10e is the same across categories of Pohlaví.	Independent-Samples Mann-Whitney U Test	.747 ¹	Retain the null hypothesis.
28	The distribution of GH12a is the same across categories of Pohlaví.	Independent-Samples Mann-Whitney U Test	.747 ¹	Retain the null hypothesis.
29	The distribution of GH12b is the same across categories of Pohlaví.	Independent-Samples Mann-Whitney U Test	.944 ¹	Retain the null hypothesis.
30	The distribution of GH12c is the same across categories of Pohlaví.	Independent-Samples Mann-Whitney U Test	.944 ¹	Retain the null hypothesis.
31	The distribution of GH12d is the same across categories of Pohlaví.	Independent-Samples Mann-Whitney U Test	.705 ¹	Retain the null hypothesis.
32	The distribution of GH12e is the same across categories of Pohlaví.	Independent-Samples Mann-Whitney U Test	.457 ¹	Retain the null hypothesis.
33	The distribution of GH13 is the same across categories of Pohlaví.	Independent-Samples Mann-Whitney U Test	.566 ¹	Retain the null hypothesis.
34	The distribution of GH14a is the same across categories of Pohlaví.	Independent-Samples Mann-Whitney U Test	.255 ¹	Retain the null hypothesis.

Asymptotic significances are displayed. The significance level is .05.

¹Exact significance is displayed for this test.

Hypothesis Test Summary

	Null Hypothesis	Test	Sig.	Decision
35	The distribution of GH14b is the same across categories of Pohlavi.	Independent Samples Mann-Whitney U Test	,944 ¹	Retain the null hypothesis.
36	The distribution of GH14c is the same across categories of Pohlavi.	Independent Samples Mann-Whitney U Test	1,000 ¹	Retain the null hypothesis.
37	The distribution of GH14d is the same across categories of Pohlavi.	Independent Samples Mann-Whitney U Test	1,000 ¹	Retain the null hypothesis.
38	The distribution of GH14e is the same across categories of Pohlavi.	Independent Samples Mann-Whitney U Test	,644 ¹	Retain the null hypothesis.
39	The distribution of GH14f is the same across categories of Pohlavi.	Independent Samples Mann-Whitney U Test	,566 ¹	Retain the null hypothesis.
40	The distribution of GH15a is the same across categories of Pohlavi.	Independent Samples Mann-Whitney U Test	,406 ¹	Retain the null hypothesis.
41	The distribution of GH15b is the same across categories of Pohlavi.	Independent Samples Mann-Whitney U Test	,200 ¹	Retain the null hypothesis.
42	The distribution of GH16a is the same across categories of Pohlavi.	Independent Samples Mann-Whitney U Test	,092 ¹	Retain the null hypothesis.

Asymptotic significances are displayed. The significance level is ,05.

¹Exact significance is displayed for this test.

Hypothesis Test Summary

	Null Hypothesis	Test	Sig.	Decision
43	The distribution of GH16b is the same across categories of Pohlavi.	Independent Samples Mann-Whitney U Test	,163 ¹	Retain the null hypothesis.
44	The distribution of GH16c is the same across categories of Pohlavi.	Independent Samples Mann-Whitney U Test	,878 ¹	Retain the null hypothesis.
45	The distribution of GH17a is the same across categories of Pohlavi.	Independent Samples Mann-Whitney U Test	,705 ¹	Retain the null hypothesis.
46	The distribution of GH_celkem is the same across categories of Pohlavi.	Independent Samples Mann-Whitney U Test	,067 ¹	Retain the null hypothesis.

Asymptotic significances are displayed. The significance level is ,05.

¹Exact significance is displayed for this test.

Příloha 12

Obr. 11 – holčička (4,4)

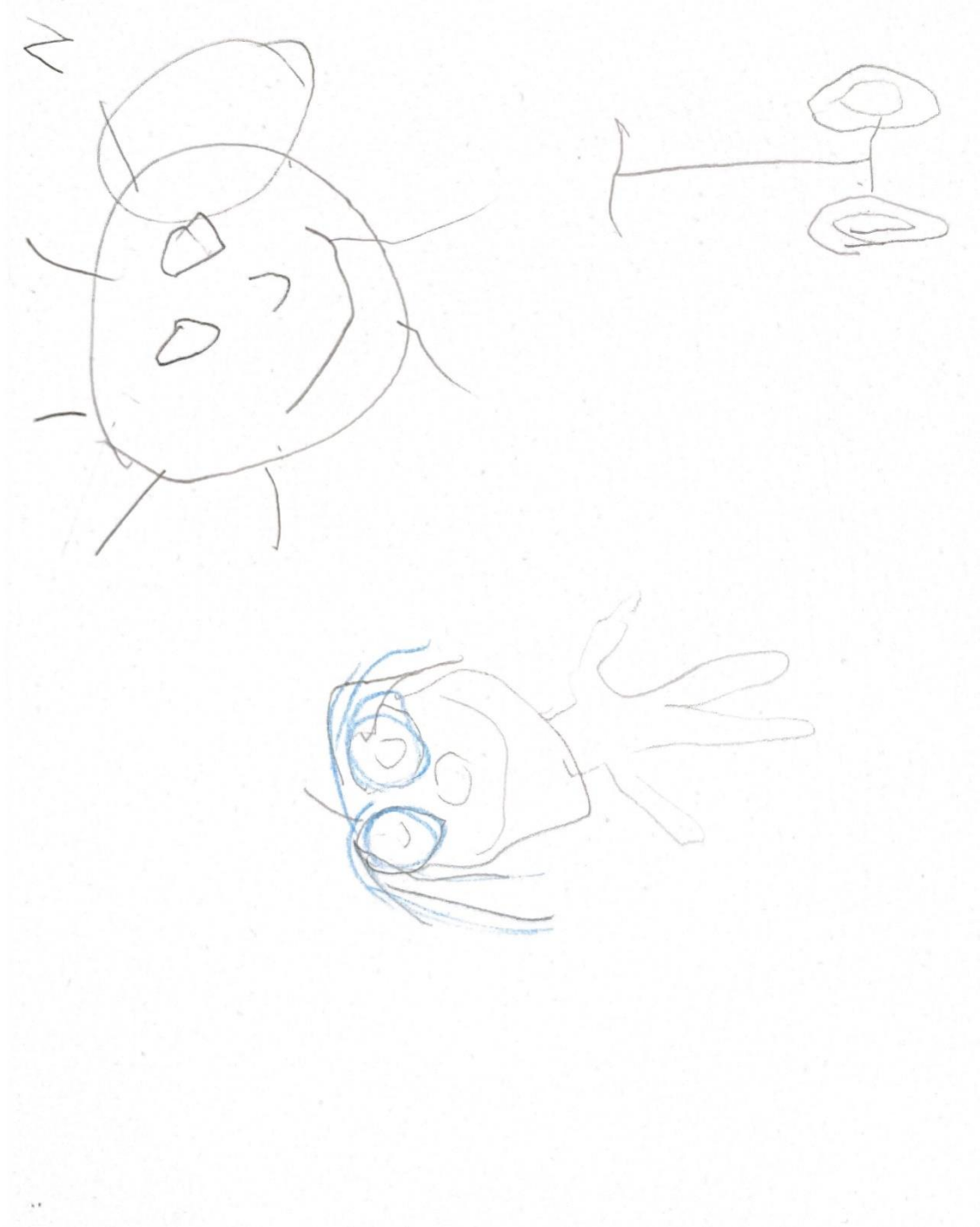
Obr. 12 – chlapec (4,4)

Příloha 14

Obr.13 – chlapec (6,1)

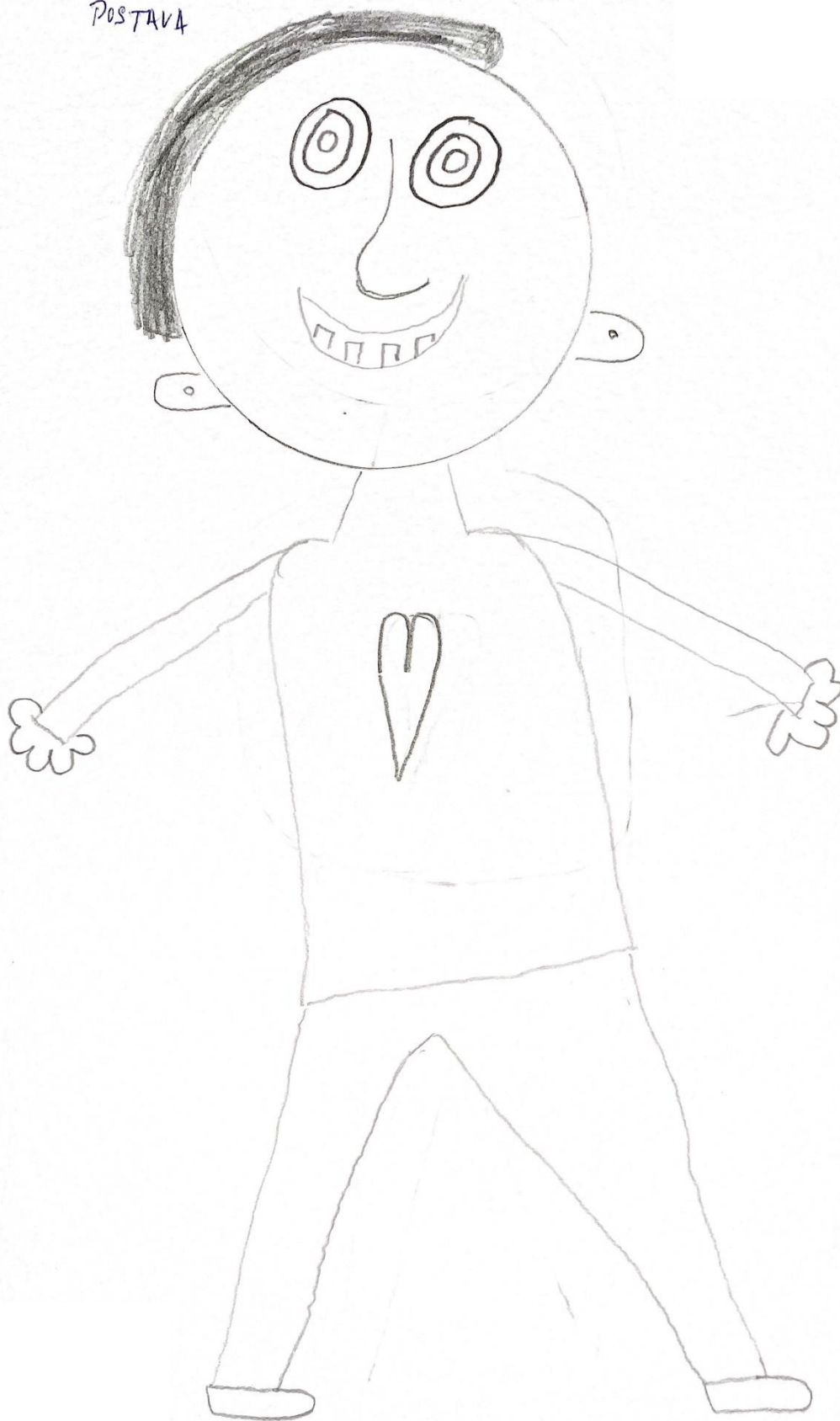
Příloha 15

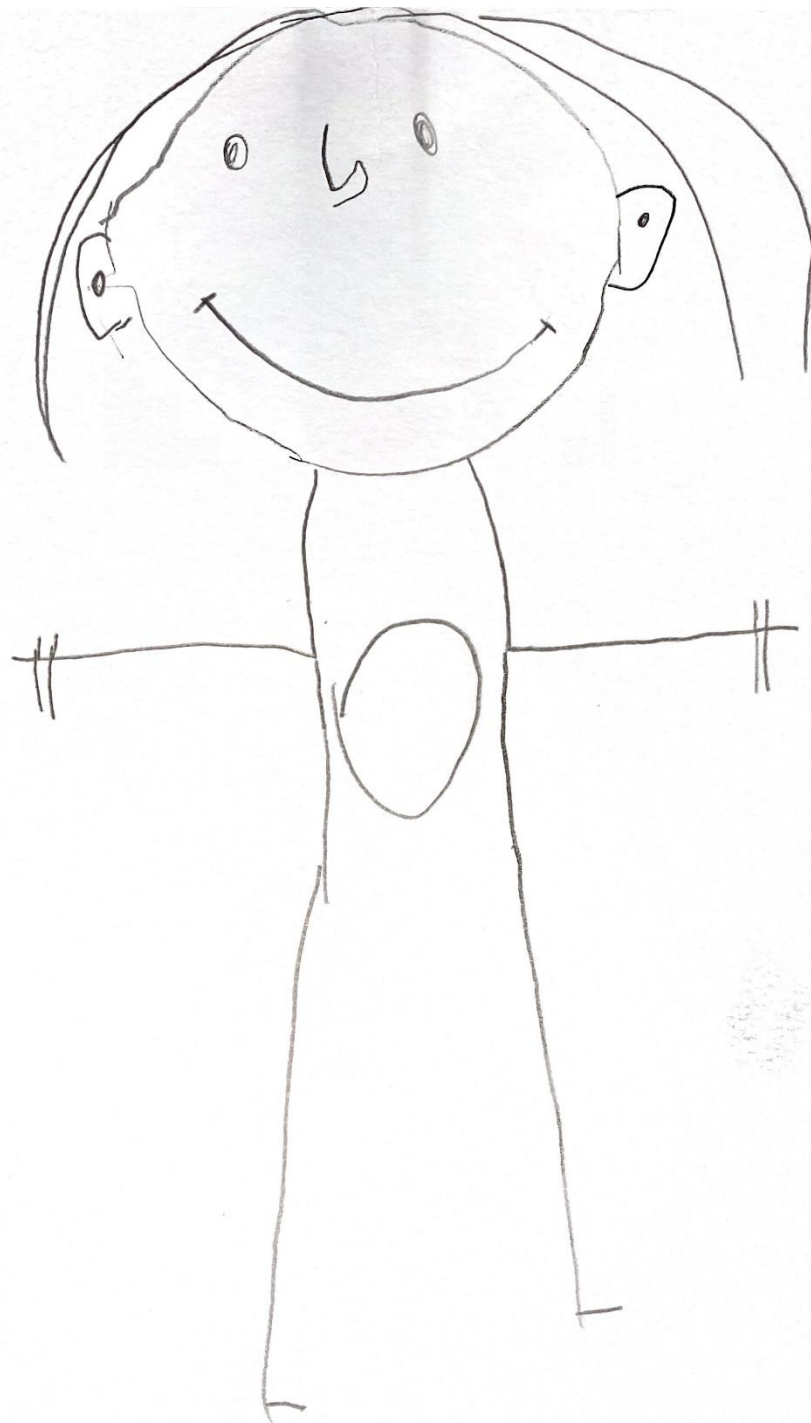
Obr. 14 – holčička (5,5)

Příloha 16

POSTAVA

Obr. 15 – chlapec (6,2)

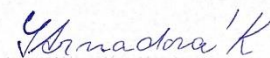
Obr. 16 – holčička (5,8)

Příloha 18

Souhlas se zpracováním osobních údajů

Mateřská škola Vavřinec, příspěvková organizace, uděluje souhlas se zpracováním osobních údajů dětí navštěvujících mateřskou školu, dle souhlasu se zpracováním osobních údajů poskytnutých mateřské škole. Ve smyslu všech ustanovení č. 101/2000 Sb., o ochraně osobních údajů v platném znění. Svůj souhlas mateřská škola poskytuje pouze pro zpracování těch osobních údajů, které jsou nezbytné pro bakalářskou práci, studentky Kateřiny Strnadové, a v rozsahu nezbytném pro naplnění stanoveného účelu.

Ve Vavřinci dne: 25. 5: 2020

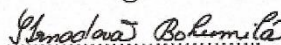

studentka

Kateřina Strnadová

Mateřská škola Vavřinec
285 04 Uhlířské Janovice
okr. Kutná Hora

☉

ředitelka

Mateřské školy Vavřinec

Použité zkratky

GH – Goodenough-Hariss draw test

TPP – test předškolácké připravenosti